

SOTHØNA

ØSTENSJØVANNETS VENNER

Nr. 43 - juni 2012 - Årgang 23

INNHold

LEDER	3
SAUESLIPP PÅ BAKKEHAVN	3
ØSTENSJØVANNET VÅTMARKSENTER – OFFISIELL ÅPNING	4
ØSTENSJØBEKKEN I NY KULVERT	7
VÅTMARKSSENTERET – HVA ER DET?	8
VÅRSANG	10
FUGLESKJULET – NÆRHET TIL FUGLENE	11
MILJØPRIS TIL ØSTENSJØ SKOLE – RUSKEN 2011	12
VANNSTAND OG OVERSVØMMELSER	13
FORENINGEN ØX	14
VASSPESTEN – EN PEST OG EN LUKTPLAGE	15
ISEN GIKK TIDLIG	16
OKSYGENMÅLINGER VINTEREN 2011/2012	17
ØSTENSJØ- OG BØLER SKOLE ADOPTERER BEKK OG VANN	18
REHABILITERING AV TURVEIER	19
NY GANGBRO	19
MITT ØSTENSJØVANN – ARKITEKT STEIN HØGLUND	20
TREVELT OVER TURVEIEN	22
RUSKEN 2012	23
FUGLEARTER I SKØYENPARKEN	23
NY DRIFTSBYGNING PÅ ABILDSØ GÅRD	24
FUGLERAPPORT 2011	24
ADOPSJONSSKOLENES ARBEID I MILJØPARKEN	30
FRA RUNEPINNE TIL SKJERMPOST – CATHRINES HJØRNE	32
FIRFIRSLEN – VERDENS NORDLIGSTE KRYPTYR	35
BEKKELAGSBASSENGET VANNOMRÅDE	36
BOGERUDMYRA ØST	38
DUGNADSARBEID 2011/2012	40
ØSTENSJØBEKKEN – OPPRENSKNING	42
ØSTENSJØBEKKEN PÅ 1920-TALLET	43
BIENE PÅ ABILDSØ GÅRD – DE MINSTE HUSDYR	44
RA-ØYA VIPPES PÅ PLESS	45
NYTT FRA OSLO ELVEFORUM	46
SMÅPLUKK FRA NATUREN – VENDEHALSEN	47
BRYGGA – «PUBLIKUMSBRYGGA» – REVET	48

OPPDAGET FORURENSNING ELLER SKADDE DYR? VED FORURENSNING, OLJEUTSLIPP ELLER LIGNENDE, KONTAKT VANN OG AVLØPSETATENS TELEFONVAKT: 23 43 79 00 (HELE DØGNET!). SER DU SKADDE DYR SOM KUNNE TRENGE HJELP, RING DYRE-AMBULANSEN PÅ 02222 (KOMMUNAL INSTANS) ELLER FUGLEHJELPEN: 90 08 61 61.

ØSTENSJØVANNETS
VENNER
POSTBOKS 77 OPPSAL, 0619 OSLO

REDAKSJON: AMUND KVEIM (ANSV.RED.)
LEIF-DAN BIRKEMOE (REDAKTØR), AUDUN BREKKE
SKRINDO OG TORE NESBAKKEN

DESIGN OG LAYOUT: LOUDANDCLEAR.NO

GRAFISK PRODUKSJON: 07.NO

E-POST/NETTSIDER
POST@OSTENSJOVANNET.NO
WWW.OSTENSJOVANNET.NO

SOTHØNA: ISSN: 1504-0615
ORGANISASJONSNUMMER: 983 034 446
ANNONSESIDER: STYRET
LOGO: ANNE DURBAN
OPPLAG: 2300

FORENINGENS STYRE:

LEDER:
AMUND KVEIM 975 44 552
E-POST: AMUND.KVEIM@OSTENSJOVANNET.NO

NESTLEDER/WEBMASTER:
AUDUN BREKKE SKRINDO 470 24 884
E-POST: AUDUN@SKRINDO.NO

STYREMEDLEM/SEKRETÆR:
TORE NESBAKKEN 970 11 340
E-POST: TORE-NES@ONLINE.NO

STYREMEDLEM/KASSERER:
LEIF-DAN BIRKEMOE 901 25 523
E-POST: DBIRKEMO@ONLINE.NO

STYREMEDLEM/ANSVAR FOR MEDLEMSBASEN:
EIRIK RUDI WERNER 958 65 272
E-POST: EIRIK@MILJOWERNER.NO

STYREMEDLEM:
FINN A. GULBRANDSEN 481 58 776
E-POST: FI-GUL@ONLINE.NO

STYREMEDLEM:
ØIVIND MÆLAND 948 86 826
E-POST: OYVIND.MAELAND@VIKENFIBER.NO

VARAMEDLEMMER:
LISE M. JOHANSEN, PAUL FEKJÆR,
JOHAN MOLLATT OG PER NYGAARD

VALGKOMITE:
TORE NESBAKKEN, GUNNHILD RIISE
OG LIV SOMMER HOLMEN

REVISOR: BDO AS

MEDLEMSKONTINGENT
HOVEDMEDLEM KR. 130 (FRA 2013 KR.150)
HUSSTANDSMEDLEM KR. 20
FORENINGER O. L. KR. 400
FIRMA/BEDRIFT O. L. KR. 800

ENDRINGER I MEDLEMSFORHOLD MELDES TIL EIRIK WERNER,
SE UNDER FORENINGENS STYRE.

REDAKSJONEN AVSLUTTET 04.06.2012

FORSIDEFOTO: PARRINGSdans ELLER «PINGVINDANS»
MELLOM TO TOPPDYKKERE TATT PÅ VESTSIDEN AV
ØSTENSJØVANNET I APRIL 2010. FOTO: BJØRN JACOBSEN,
BAKSIDEBILDENE: KART MED LOKALE NAVN
OVER ØSTENSJØOMRÅDET MILJØPARK,
AUDUN BREKKE SKRINDO 2012.

VI TAKKER VÅRE MEDLEMMER OG ANDRE
STØTTESPILLERE FOR BIDRAGENE TIL
FORENINGENS AKTIVITETER,
DERIBLANT Å GI UT SOTHØNA!

LEDER:

Våtmarkssenteret åpnet!
Østensjøvannet våtmarkssenter på Bakkehavn gård er endelig offisielt åpnet. Denne storsatsingen er blitt mulig takket være investeringsmidler fra Direktoratet for naturforvaltning, velvilje fra Østensjø bydel og ikke minst et formidabelt dugnadsarbeid fra våre frivillige. Senteret vil i første omgang bli benyttet til undervisning for skoleklasser, men planlegges etterhvert også å være åpent for publikum.

Det er imidlertid en grense for hvor mye som kan utrettes basert på frivillig innsats, selv for Østensjøvannets Venner. Skal vi operere med kvalifisert personell og faste åpningstider på dagtid og i helger må det også stilles driftsmidler til disposisjon. Plasseringen i et av landets tettest befolkede områder gjør at vi kan nå store grupper med vår informasjon om våtmarkene og inspirere til opplevelser i nærområdet. Vi har både et ønske og et godt håp om å få til nettopp dette.

Bevar våtmarkene!
En forutsetning er imidlertid at vi også lykkes med å bevare Østensjøområdet særegne og verneverdige biologiske mangfold. Våtmarkene er svært erosjonsutsatt og vi registrerer at både øyer og bredde mange steder går i oppløsning. En viktig årsak er trolig uheldige vannstandsvariasjoner som forøvrig også ødelegger for mange hekkende fuglearter i vannkanten. Vi har lenge etterlyst et nytt reguleringssystem og planene foreligger. Nå må ikke Oslo kommune somle lenger; dette må få høyeste prioritet.

Det er nå tyve år siden Østensjøvannet ble fredet og ti år siden opprettelsen av Østensjøområdet Miljøpark. I kjølvannet av dette ble det utarbeidet en grundig og omfattende forvaltningsplan for området. Målet var å bevare og videreutvikle det biologiske mangfoldet i natur- og kulturlandskapet og sørge for at det ble tilrettelagt for at publikums bruk av området ikke ble forringet av det. Dessverre har oppfølgingen sviktet. Svært mye av det som gjøres av praktisk arbeid ved vannet utføres av frivillige. Dette er selvfølgelig fint, men hensikten var jo at dette arbeidet skulle komme som et tillegg til den kommunale innsatsen, ikke som en erstatning.

Bli med i vårt arbeid!
Vårt arbeid kommer likevel til å fortsette med uforminsket styrke, og vi ønsker at enda flere skal delta. Ta derfor gjerne kontakt med oss og se om ikke også du kan bli en av våre verdifulle bidragstydere!

Østensjø, juni 2012
Amund Kveim

SAUESLIPP PÅ
BAKKEHAVN

For femte året på rad ble det sluppet sauer på Bakkehavn. Fem søyer og seks lam inntok sitt saftige beiteområde mandag 4. juni. Sauene er i år av rasen spælsau som mange mener er en av de eldste sauerasene i Norge.

Barna i Havnehagan friluftsbarnhage fikk et hyggelig møte med sine sauevenner de sikkert kommer til å ha mye glede av i sommer. Sauene var sorte, blålig og noen litt brune. Navnene de var gitt var avledet av fargen.

Abildsø bo- og rehabiliteringssenter vil sikkert også i år ha glede av sine nye sommernaboer.

Sauene holdt seg tett sammen under slippet godt drevet av sauehunden Ben som visste hvordan man samler flokken. Saueeieren er også i år Lise Hartviksen fra Nittedal.

Sauene samlet seg raskt ved gjerdet til Havnehagan friluftsbarnhage der barna hilste sauene velkommen. Foto: Hanne Kamilla Kveim.

Byråd for Miljø- og samferdsel Ola Elvestuen klipper snoren, dvs. takrør fra Østensjøvannet. Audun Brekke Skrindo og Amund Kveim til venstre. Foto: Eirik Wærner.

OFFISIELL ÅPNING AV ØSTENSJØ-VANNET VÅTMARKSSENTER

Østensjøvannet våtmarkssenter er endelig offisielt åpnet. Etter flere måneder med planlegging, oppussing både ute og inne, anskaffelse av utstyr, plansjer og materiell kunne byråd for miljø- og samferdsel Ola Elvestuen høytidelig erklære senteret for offisielt åpnet søndag 13. mai.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Gledens dag

Naturveileder Audun Brekke Skrindo startet med fløytespill og ønsket deretter velkommen til en gledens dag søndag 13. mai og takket arbeidsgruppen i Østensjøvannets Venner for den kjempejobben de har gjort med å pusse opp «Veslehuset» på Bakkehavn som nå er blitt Østensjøvannet våtmarkssenter.

I Norge er det satt i gang tiltak for å informere om våtmark, skape årvåkenhet for våtmark som naturtype og invitere til deltakelse om vern. Et av tiltakene for å øke kunnskapen er opprettelse av våtmarkssentre.

Det er pr. i dag 16 naturinformasjonssentre i Norge som inngår i denne ordningen. For Østensjøvannet våtmarkssenter vil det bli et sted man kan samles for å lære mer om naturverdiene i området. Og et sted å møtes.

30 år med vernearbeid

Leder i Østensjøvannets Venner, Amund Kveim fikk deretter ordet og sa bl.a.: -Nå har vi i snart 30 år holdt på å arbeide for vern av verdiene ved Østensjøvannet. Vannet er desidert det viktigste identitetsskapende element i vårt nærmiljø. Men det er så mye mer. Det er ikke bare en 100-meter skog, det er ikke bare en grønn lunge i vårt nærmiljø, her er det et biologisk mangfold uten sidestykke.

Kulturminnene

-Vi har de to gårdene Østensjø og Abildsø liggende på hver sin side av vannet som et levende museum for den gamle Aker-bygda. Det er et under at vi har fått lov å beholde disse gårdene i en by. Det har ikke vært en selvfølge, Østensjøvannets Venner ble jo dannet som en aksjonsgruppe i 1983 for å stanse utbygginger i nærområdet. Som forening har vi fortsatt dette arbeid og vi har ikke kunnet slappe av en eneste dag. Det vi er mest stolt av er jo at vannet med tilhørende våtmark er fredet og at de to gårdsanleggene er fredet, men vi har nok av oppgaver å ta fatt i. På egen hånd driver vi med skjøtsel i landskapet, med krattrydding på myr og bredde og rydder gammel beitemark og enger. Vi får inn beitedyr som hjelper oss.

Bekymring for våtmarken

-Dette med våtmarken er jo en av de tingene som bekymrer oss aller mest, fortsatte Amund. -Når vi ser på gamle luftfoto fra området så ser vi at halvparten og vel så det av våtmarken i søndre del av Østensjøvannet har forsvunnet. Hvis vi ikke klarer å få stanset denne utviklingen så har vi et kjempeproblem med det biologiske mangfold rundt Østensjøvannet.

Vi ber derfor om at det snarest mulig blir installert et nytt vannreguleringssystem slik at vi kan få begrenset erosjonsskadene. Vårt viktigste bidrag er å samle kunnskap og at vi får brakt den videre både til politikere, til beslutningstakere i offentlig og privat sammenheng, slik at vi sammen bedre kan forvalte og ta vare på de verdiene som er her.

Adopsjonsskolene

Skolene i området har nå adoptert hver sin del av Østensjøvannet. Elevene skal følge med på livets gang i naturen, men også holde et årvåkent øye med det som skjer og være med på praktisk arbeid. På den måten vil elevene få eierskap til sin del av Østensjøvannet.

Levende aktivitet

-Vårt håp nå er at våtmarkssenteret vi skal åpne i dag skal bli en plattform for å samle barn og unge og formidle den glede og entusiasme vi har ved Østensjøvannet. Det skal ikke bare være et lite hus med museumsgjenstander og plansjer. Håpet er at det skal bli levende aktivitet her når vi får i gang ordinær drift av senteret.

For de minste var det en fin opplevelse å få ri på en av hestene. Her tur med islandshesten «Dreki». Til høyre i bakgrunnen teltet til den lokale avdeling til Norsk Ornitologisk Forening.

Statens bidrag

Seksjonssjef Maren Esmark i Miljøvernnavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus representerte Staten, og sa bl.a.: -Det er moro å få være her i dag. Dere som bor i området er veldig heldige som har en organisasjon som Østensjøvannets Venner som tar vare på dette område. Og som bidro til at det ble vernet for 20 år siden.

Spesielt naturreservat

-Østensjøvannet er et spesielt naturreservat i Norge og sannsynligvis det reservatet som ligger mest befolkningsnært. I sommer skal vi få satt opp en ferdselstiller her. Jeg akter nemlig å bevise at det er Norges mest brukte naturreservat. Samtidig er det veldig rikt, det er sannsynligvis et av de reservatene med flest arter fordi det er så næringsrikt vann.

Stilt penger til rådighet

-Fra forvaltningens side så har vi i år greid å få tak i en del midler som vi har brukt på Østensjøvannet. Vi har fått bygget et fugleskjul. Østensjøvannets Venner har stått for hele jobben. Vi har bare sørget for at pengene ble tilgjengelig. Oslo kommune har også gjort en innsats. De har restaurert en gangbro under Østensjøveien og vi håper også å få til et spleiselag for å kunne få lagt om turveien på vestsiden i tilknytning til fugleskjulet. Oslo kommune har også vedlikeholdt turveien. Det er Miljøverndepartementet og Direktoratet for Naturforvaltning som stilte pengene til rådighet for Østensjøvannet våtmarkssenter, men det er Østensjøvannets Venner som har gjort hele jobben med å få senteret bygget opp.

Viktig milepel for Oslo

Byråd for Miljø- og samferdsel Ola Elvestuen holdt i sin hilsen et engasjert innlegg om verneverdiene:

-Gratulerer Østensjøvannets Venner med dagen, gratulerer Østensjø med dagen og gratulerer Oslo med dagen! Dette er en viktig milepel for Oslo, ikke bare for Østensjøvannets Venner. Når en går rundt i området er det ganske utrolig – det er bare noen tiår tilbake at vi diskuterte om vi skulle beholde hele dette fantastiske området med de naturverdiene og det biologiske mangfoldet som er her. Østensjøområdet har enorm betydning for de som bor her, men også for alle i hele byen som bruker det som turområde. Naturverdiene er ikke bare av lokal betydning, de er også av nasjonal og internasjonal betydning.

Størst biologisk mangfold

-Oslo er den kommunen i landet med størst biologisk mangfold. Og det er ikke i Marka, det er i byggesonen! Hvis man ser på området med de verdiene som er her og går videre til Ekebergskrenten og de verdiene som er der, ut på øyene og over til Bygdø så

Svelene stekes av Maibritt Christensen.

er det et helt fantastisk område som Oslo har innenfor bygrensene, innenfor byggesonen, i forhold til det biologiske mangfold. Og det gir oss et helt spesielt ansvar, særlig i en situasjon hvor byen vokser med 10 – 15 000 innbyggere hvert eneste år. Det å ta vare på disse naturverdiene, ivareta disse arealene, er noe av det viktigste vi gjør, og det er en sentral del av hele byutviklingsstrategien og planleggingen i Oslo.

Aker-gårder og nytt liv

- Bakkehavn gård får enda et lag på seg i sin historie - et eget våtmarksenter. Og det understreker også Aker-gårdenes betydning i Oslo. Vi har laget en egen verneplan for disse gårdene, men det holder ikke bare å lage en verneplan, man må også ivareta og skape nytt liv på gårdene. Og her har vi et eksempel på det.

Kulturlandskap og samarbeid

-Vi er midt i et 1000-årig kulturlandskap. Selv om du etablerer reservat med det strengeste vernet så holder det ikke for å holde kulturlandskapet i hevd. Når gårdsbrukene og gårdsdriften ikke gjør det alene så krever det mer av oss andre. I Oslo må vi gjøre det på litt ulike måter. I Maridalen gjør vi det ved Maridalens Venner og de gårdeierne som er der. Vi må ha et eget opplegg med Kongsgården sammen med folk som bor på Bygdø. Vi må ha ulike aktører som vi må klare å få til å jobbe i sammen.

Godt samarbeid

-Og der er selvfølgelig kommunen helt sentral, likeså Staten og Fylkesmannen. Men først og fremst mener jeg det hadde vært helt umulig selv om vi hadde lagt inn mye mer penger. Vi ville ikke ha klart å ivareta dette landskapet på den måten vi gjør uten samarbeidet med Østensjøvannets Venner. Jeg mener det er helt avgjørende å få dette til å bære over tid, at man har lokalt engasjerte folk som er villig ikke bare til å bidra med ideer, men også villig til å gå ut å gjøre den fysiske jobben. Det er nemlig mye fysisk hardt arbeid å ivareta et kulturlandskap med alle kulturverdiene. Jeg er glad for at det er et godt samarbeid både med Staten

Etter offisiell åpning, omvisning i våtmarkssenteret. Fra venstre: Naturveileder Audun Brekke Skrindo, byråd Ola Elvestuen, seksjonssjef hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus Maren Esmark og leder i Østensjøvannets Venner, Amund Kveim.

Naturveileder Audun Brekke Skrindo på fløyte, åpner med velkomsttoner. Amund Kveim til venstre.

og Bymiljøetaten som jeg kan skryte av i kommunen. Og så er det vårt ansvar, mitt ansvar og Statens ansvar, å ta med det samme arbeidet ett steg videre hele tiden slik at vi blir enda flinkere til å ivareta området og klare å ta de utfordringer som helt opplagt ligger der for å bygge videre.

Skolene

-Noe av det beste som dere har fått til er samarbeidet med skolene. Vi må først og fremst bygge nedenfra, få med skolene, få med elevene. Biologisk mangfold har en egenverdi, noe som det er viktig å ivareta.

Som avslutning takket byråden Østensjøvannets Venner og Staten ved Fylkesmannen som har bidratt til etableringen av våtmarkssenteret, og som med dette får frem naturverdiene som ligger i området. Deretter klippet, med grensaks, Ola Elvestuen over takrørene som symboliserte den offisielle åpning av Østensjøvannet Våtmarksenter.

Omvisning i Østensjøvannet våtmarkssenter avsluttet selve åpningsseremonien. Se side 8.

Aktiviteter etter åpningsseremonien

For barna var det hesteridning. Britt Grimnes som lokal heste-eier sammen med Camilla stilte med to islandshester, «Dreki» og «Kollgrimur», som tilbud for de yngste. Østensjø husflidslag, organisert av Maibritt Christensen, stekte sveler og skjenket kaffe etter behov. Den lokale avdeling av Norsk Ornitologisk Forening, med leder Håkan Billing, hadde slått opp telt og tilbød salg av bøker og materiell, samtidig som han ga råd og vink om fulgetitting. På husveggen til våtmarkssenteret hadde Østensjø lokalhistoriske bilder (Østensjø historielag og ØVV) oppslag av bilder fra Bakkehavn i eldre tider. De som ønsket fikk turfølge med lokalhistorie til Bakkehavntoppen. Lokale krefter representert ved biologen Sondre Meland stilte opp med presentasjon av bunndyr fra Østensjøvannet. Havnehagan friluftsbarnhage hadde stilt området til disposisjon og med lån av hovedhuset. Vi takker alle lokale krefter som har hjulpet til både i forberedelsene og gjennomføringen av arrangementet!

Kulverten er ca. 2 meter i diameter. Den ligger delvis oppå den gamle og følger Østensjøveien rundt svingen. Østensjøveien ble lagt om i 1870-årene og fulgte bekkens slyng. Veien er senere bygget opp. Mot Bryn senter er kulverten koblet til den gamle kulverten under Harry Fettes vei. For å bedre utløpskapasiteten fra Østensjøvannet ble det i midt på 1960-tallet bygget en tunnel som møter Østensjøbekken omtrent under senterets parkeringsplass. Bildet er tatt 3. november 2011.

ØSTENSJØBEKKEN I NY KULVERT

Østensjøbekken har fått ny kulvert gjennom tomte til Østensjøveien 81. Øverst knyttes den til Mølledammen og ved Bryn Senter går den inn i den gamle kulverten.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Bygningene til Høyenhall Fabrikker (nedlagt i 1973) ble revet i 2007 og tre boligblokker er under oppføring. ”Den gule stue”, på 1990-tallet malt rød, ble flyttet hit i 1911 fra plassen Rognerud. Den gamle stua som er et vernet kulturminne, skal renoveres og gjøre tjeneste som ”grendestue” og miljøinnslag for beboerne. En mindre bekk vil renne fra Mølledammen gjennom boligområdet, skal vi tro salgsdokumentene til megler.

Mølledammen

Mølledammen ble bygget på 1850-tallet som kraftkilde for P.W.W.Kildals bridsel- og krittfabrikk, senere et jernstøperi og til sist for Eduard Fett & Co Høyenhall Fabrikker til rundt 1920. Damkronen ble rehabilitert siste gang i 1946. Pryddam ble dens siste funksjon til glede for eiere og arbeidere. I de senere år har forfallet satt sitt preg på dam og demning. Nå renner overløpet fra Mølledammen ned i en rist og forsvinner nærmest umerkelig ned i den nye kulverten. Samtidig som en flott damfoss er forsvunnet! (Mølledammens historie, se Sothøna nr. 39 2010, *Fra mølledam til pryddam*).

Fra åpen til lukket bekk

Østensjøbekken gikk opprinnelig åpen hele veien fra Mølledammen til den rant ut i Alna ved Bryn jernbanestasjon. Gradvis ble

bekken lukket fra ca. 1910. Tidlig på 1930-tallet var bekken helt lukket fra Mølledammen til Alna. Årsaken til at den ble lagt i rør var blant annet press fra beboere som var sterkt plaget av kloakken som rant ut i bekken. Mange nye hus ble bygget på Bryn og alle førte sin kloakk rett ut i Østensjøbekken. I tillegg var det ikke uvanlig med flom, særlig vår og høst. Dermed fløt all elendigheten ut på Østensjøveien. Under arbeidet med å fjerne den gamle kulverten kom, som et synlig bevis, flere gamle kloakkledninger til syne som i sin tid hadde direkte avløp til bekken. Om beboernes krav om lukking av bekken, se egen artikkel på side 43 etter et innlegg i Østre Aker avis fra desember 1929.

Nytt vannmiljø?

Åpning av Østensjøbekken på gammel trase lot seg selvsagt ikke gjennomføre, men når den gamle kulverten ble skiftet til ny var det viktig at det ble utført på en vassdragsfaglig forsvarlig måte som ikke vil hindre en mulig delvis nedstrøms gjenåpning. Det tenkes spesielt på de muligheter som kan innlemmes i utbyggingen av Østensjøveien 79, Bryn Senter. Det foreligger kommunale føringer for å skape et vannmiljø på Bryn Senter. Om det lar seg realisere er fortsatt et åpent spørsmål. Mye vil avhenge av vilje og kreative løsninger.

Utstillingsrommet. På veggene store plakater med forskjellige temaer. I midten en monter med bl.a. en grevling og en stokkand. På toppen av monteren er det plassert fire kasser med insekter fra Østensjøområdet miljøpark. Til høyre arbeidsrommet.

VÅTMARKSSENTERET – HVA ER DET?

Endelig kunne Østensjøvannets Venner åpne det nye våtmarkssenteret. Rundt om i Norges land har 16 naturinformasjonssentre fått tilskudd fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) for å gjøre en ekstra innsats i arbeidet med å skape entusiasme, forståelse, aktivitet og deltagelse fra befolkningen for omtanke og vern av våtmarker. Initiativet for denne ekstrainsatsen kom som en erkjennelse av at Norge hadde problemer med å oppfylle alle de forpliktelsene som den internasjonale Ramsarkonvensjonen, for enkelthets skyld gjerne kalt våtmarkskonvensjonen, påla Norge.

TEKST AUDUN BREKKE SKRINDO
FOTO LEIF-DAN BIRKEMOE

Våtmarkssentrene kan disponere de tildelte midlene etter lokale forhold. I utlysningen for søknad om tildeling av tilskudd ble det lagt vekt på nødvendigheten av kunnskap om at våtmark er den mest truede naturtypen i verden. Altfor mange av menneskenes aktiviteter er med på å ødelegge våtmarker. Vi har en urovekkende liste som viser hvordan vi raskt fjerner den type natur som utgjør selve grunnlaget for vår eksistens og som art her på kloden. Eksempler på disse aktivitetene er:

Søppeltømming og annen utfylling av masse, regulering av vassdrag, industriutbygging, veganlegg, anlegg av småbåthavner, tørr-

legging og oppdyrking, uttak av torv og annen masse, forurensninger og andre typer av forstyrrelser.

Større kunnskap

Uten at hver enkelt av oss lærer mer om prosessene som skjer vil det ikke bli mulig å snu denne trenden. Det er en forutsetning at politikere og andre beslutningstakere har tilstrekkelig kunnskap om våtmark, dersom befolkningen skal akseptere de tiltak som er nødvendige for å verne naturtypen. Våtmarkssentrene er tenkt å skulle bli sentrale knutepunkter for å komme i gang med den møysommelige, men helt nødvendige snuoperasjonen dette innebærer.

Østensjøvannet våtmarkssenter

På Østensjøvannet våtmarkssenter har vi etter oppussingen tre rom til disposisjon. Under oppussing av huset har vi latt disse rommenes størrelse og inndeling være slik som de var da vi tok over bygget. I inngangspartiet er det et bilde på 80 x 240 cm av en toppdykker som dekker hele frontveggen. Dette gir en fin velkomst til de besøkende.

Utstillingsrommet

I det største rommet, som vi kan kalle utstillingsrommet, er det på veggene store plakater som hovedsakelig dekker tre temaer, eller hjørner i rommet. Det ene hjørnet omhandler hva Ramsarkonvensjonen er og betyr, samt at det vises fram hvordan arealene er tenkt skjøttet og utnyttet i plankartet for Østensjøområdet miljøpark. I det andre hjørnet viser vi hvordan Østensjøvannets Venner utfører skjøtsel i området. Det vises eksempler på rehabilitering av øyer, tiltak mot erosjon, rydding av kratt i våtmarken mv. Helt sentralt i arbeidet de siste årene har også vært bekjempelsen av fremmede arter. Dette har tatt mye tid og krefter. I det siste hjørnet finner vi en gjennomgang av det biologiske mangfoldet som så mange av oss er betatt av. Utstillingen henter ut eksempler fra de forskjellige organismegruppene, pattedyr, fisk, fugler, insekter, sopp, lav, mose osv. Dette er en helt sentral del av det å skape entusiasme, siden de fleste av oss egentlig blir bare mer og mer glad i naturen, jo mer vi klarer å sette navn på av alle de vidunderlige skapningene vi møter på vår vei.

Midt i utstillingsrommet er det plassert en utstillingsmonter som viser noen organismer i full størrelse, gjerne så naturtro som mulig. I slike tilfeller er utstoppede dyr en god løsning. Dagens utstilling viser bl.a. en grevling og en stokkand. På toppen av monteren er det plassert fire kasser med insekter fra Østensjøområdet. Med tanke på at flere tusen insektsarter finnes bare i dette området, så er denne utstillingen ment å skulle gi en ørliten smak av hvor mange forskjellige typer insekter som egentlig finnes der ute. Ytterligere undersøkelser vil helt sikkert gi overraskende resultater.

I det siste hjørnet er det satt opp en plakat som forteller litt om hvilke aktører som er på banen i arbeidet med natur og vern. Mange lurar på hvor og hvem man skal henvende seg til når man lurar på noe. Dette kan være et bidrag til å komme i gang.

Våtmarkssenteret er innredet i sidebygningen på Bakkehavn gård. Den ble i sin tid også kalt Veslehuset. Kårstua har også vært brukt. Siste beboer flyttet ut midt på 1980-tallet.

Arbeidsrommet

Det neste rommet man kommer inn i er et rom der det er satt av arealer til aktiviteter. Kart er viktig. På veggene finner man et stort verdenskart, slik at det blir lettere å se kunnskap om naturen i et større perspektiv. I taket er det montert prosjektor som sammen med et lite nedfellbart forelesningsbord og lerret gjør det enkelt å gjennomføre seminarer og foredrag.

Møtebordets overflate er dekket av et spesiallaget kart over miljøparken og dens omgivelser. Dette gir en unik mulighet til å få god oversikt samtidig som det blir lett å samtale om området. Møtedeltagerne kan peke og forklare. Kartet er påført lokale og viktige navn som foreningen og andre benytter i planlegging og arbeid i miljøparken.

Prosjektoren var, på åpningsdagen, også direkte koblet opp til en fuglekasse på utsiden av huset. En blåmeis hekker i kassen og lå på sju egg, noe som skapte en ekstra oppmerksomhet og direkte innsyn i et av livets mange undre.

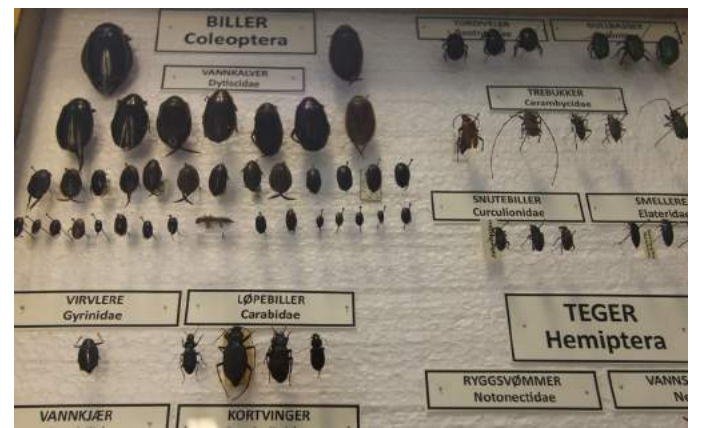
Ett hjørne i rommet er satt av til bibliotek, som fortløpende blir fylt opp med det beste vi har av bestemmelseslitteratur. Det er her vi skal hente fram klassesett av for eksempel insekt-, plante- og fuglebøker når vi har barnehager, skoleklasser eller bedrifter på besøk og vil forklare mer om hva vi finner i miljøparken.

Kjøkkenet

Det siste rommet på grunnflaten er kjøkkenet. På veggene blir besøkende gjort oppmerksom på hvor mye samfunnet har satt pris på foreningens innsats i form av tildelte priser gjennom Østensjøvannets Venners snart 30 år lange historie. Dette kan komme godt med når vi bretter opp ermene på nytt i store viktige saker.

Husets øvrige rom er foreløpig lagringsplass for en lang rekke av foreningens utstyr, og det vil antagelig bli etablert en kontorplass i bygget, men dette hører framtiden til. Vi håper dere fikk lyst til å komme på besøk og ønsker alle som vil lære mer om våtmark velkommen inn!

Informasjon om drift og åpningstider vil bli satt opp på oppslagstavle og foreningens hjemmesider.

Insekter fra Østensjøområdet miljøpark i utstillingsrommets monter.

Vårsang

Tekst: Torbjørn Vatnaland

Melodi: Jeg er havren

Jeg er Våren - dine drømmers mål
når vinterkulden skar som iskaldt stål.
Trofast trodde du så blindt på meg.
Nå kommer jeg da endelig til deg.

Jeg er Våren - jeg har skapermakt,
og rikdom er i mine hender lagt!
Mine milde vindere varme sjel,
smelter langsomt vinteren i hjel.

Jeg er Våren - jeg har trolldomskraft.
I hvert liv der stiger blod og saft.
Bare jeg får virket lite grann,
vokser hvitveis, gress og løvetann.

Jeg er Våren – jeg er kledd i grønt
menneskene synes det er skjønt
De elsker meg og fargen min hver gang,
og møter meg med jubelrop og sang!

Jeg er Våren – bekkens sanne venn
Når jeg kommer, svulmer den igjen
Flommer raskt av gårde og er glad,
synger på sitt møllebekkekvad

Jeg er Våren – trær og blomsters fryd.
Fugler overøser meg med herlig lyd
Deres glede er min sanne lønn,
når jeg tar en hvil på marken grønn.

Jeg er Våren – slipper solen til
slik at den får gjøre det den vil
Slynge lys og varme til vår jord,
Så mat og drikk kan stå på våre bord.

Jeg er Våren – jeg er sendebud.
byr hver busk, hvert tre å stå i skrud.
Sørger for at alle markens kryp,
kommer opp fra vinter’ns dvaleryd.

Jeg er Våren – jeg har knopper på,
som skal bli til blomster, blad og strå.
Den mørke granen vakker pynt skal få,
lysegrønne skudd mot himlen blå.

Jeg er Vår’n - med museører små,
farter rundt med hestehover på
De skal byttes ut med jomfrusko,
når sommer’n kommer med sin fred og ro.

Jeg er Vår’n - har Amor-piler med,
Slik at slekten føres videre.
Bryllup midt på våren passer best.
Med meg som vert det blir en vakker fest.

Jeg er Våren - og nå er jeg her.
Bruk meg i den korte tid som er.
For jeg transformeres fort min venn,
til den hete, ville Sommeren.

Gangbanen og selve skjulet reiser seg. Foto 24. april 2012.

FUGLESKJULET - NÆRHET TIL FUGLENE

Ved utløpet av Smedbergbekken ligger fugleobservasjonsskjulet ved Østensjøvannet, i kortform kalt fugleskjulet, som er det eneste i sitt slag i Oslo og Akershus.

TEKST FINN ARNT GULBRANDSEN

FOTO LEIF-DAN BIRKEMOE

Poenget med skjulet er å komme svært nær fuglene uten å forstyrre dem. Dette gjelder ikke bare de ”vanlige” artene ved Østensjøvannet, men også mer sky arter som er innoen på vår- og høsttrekk. Disse artene er det bare ornitologene som får med seg. Fugleskjulet er også konstruert for å gi gode forhold for fotografer. Innvendig er små luker satt slik at det er mulig å fotografere fra rullestol.

Større naturforståelse

I vårt naboland Sverige, er denne typer ”gøymser” atskillig vanligere enn hos oss. Med imponerende systematikk benytter svenskene slike skjul i arbeidet for å øke naturforståelsen hos innbyggerne. Slike skjul gir anledning til å studere fuglelivet fra orkesterplass uten å forstyrre naturen. Kombinert med informasjon gir dette befolkningen økt naturforståelse. Fugleskjulet ved Østensjøvannet bør også minne oss om at naturen må vi ta hensyn til. Vi må tilpasse vår adferd til naturen, ellers får det konsekvenser.

Erosjon mellom bredde og turvei

På vestsiden av vannet har erosjonen fullstendig ødelagt det smale naturbeltet mellom bredde og turvei. Årsaken er bl. a. at veien er lagt altfor nær vannet slik at naturlig vegetasjon ikke gror opp og holder på jordmassen. I reguleringsplanen for området er turveien regulert til å flyttes noe mer mot vest. Slik vil man gi naturen en sjanse til å reetablere seg slik at et naturlig vegetasjonsbelte kan holde på jorda. Slik det er i dag kan området mellom turvei og bredde karakteriseres som et katastrofeområde. Noe av den kontakten med vannet som publikum vil miste, får man igjen ved hjelp av observasjonsskjulet.

Gode observasjonsforhold

Plasseringen av skjulet er valgt med omhu. Bekkeoset gjør at her går isen tidlig, og de første vannfuglene samler seg tidlig i råken på våren. Slik blir observasjonssesongen ekstra lang. I tillegg har man valgt å legge skjulet slik at det er utsikt langt sydover og nordover.

En gravemaskin som veide 30 tonn gjorde jobben med å presse stokkene ned i grunnen. Jernplater ble lagt ut over våtmarken selv om det var 40 cm tele i bakken.

Fugleskjulet er også lagt utenfor sårbare hekkeområder. La oss håpe at byens befolkning vil ta vel imot fugleskjulet og at det blir en berikelse for området.

Malmfuru

Skjulet er ført opp i malmfuru som etter hvert får en naturfarge som glir godt inn i terrenget. Gangbanens vegger består av takrør. Etter hvert blir det satt opp infoplakater ved inngangen til selve skjulet.

Arkitekttegnet

Sivilarkitekt MNAL Stein Høglund har tegnet det flotte skjulet. En arbeidsgruppe bestående av seksjonssjef Maren Esmark og Jon Markussen fra Fylkesmannens miljøvernavdeling, Live Danielsen fra Statens Naturoppsyn, Marianne Øverlie fra By-miljøetaten, arkitekt Stein Høglund fra HWR- arkitekter og Finn A. Gulbrandsen fra Østensjøvannets Venner har deltatt i prosessen som har ført fram til den endelige løsningen. Hagen hageservice og tømrer Jørgen Jensrud har utført det praktiske arbeidet. Etter forespørsel fra Fylkesmannen har Østensjøvannets Venner v/ Finn A. Gulbrandsen vært tiltakshaver. Det er Oslo kommune som skal ha vedlikeholdsansvaret. Ved begynnelsen av juni er arbeidet med å dekke gangbanen med takrør ikke slutført.

Med en liten gravemaskin ble det boret hull for de ca. 40 malmfurstokkene som var nødvendig for et stabilt underlag. Korrekte mål var viktig slik at stokkene skulle stå loddrett. Malmfurstokkene ble presset ned ca. 6 m med grabben på en større gravemaskin.

MILJØPRIS TIL ØSTENSJØ SKOLE

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Østensjø skole vant Østensjøvannets Venners miljøpris for 2011. Prisen ble mottatt på et elevrådsmøte med representanter for klassene som deltok. Den gang de gjorde ryddejobben gikk de i fjerde klasse. Elevene var samlet i naturfagsalen på Østensjø skole til en kort seremoni mandag 21. mai og fikk overrakt miljøvandrepris og diplom av Amund Kveim, leder i Østensjøvannets Venner. Vandreprisen ble hentet fra Manglerud skole som vant ved forrige runde. Amund takket for fin innsats og håpet de unge i dag blir flinkere til ikke å søple i naturen. Han var skamfull av alt det voksne kaster fra seg i miljøparken. Det er ikke alt som råtner, men blir liggende. Og det forurensar samtidig som det kan skade dyre- og fuglelivet. Østensjø skole var de flinkeste til å jobbe under Rusken-dagen i 2011. Dere har verdens flotteste uteklasserom, kanskje ikke så rart at dere vant, uttalte Amund Kveim og inviterte til det nyåpnede Østensjøvannet våtmarksenter på Bakkehavn i den sørlige del av Østensjøområde miljøpark. Der kan dere lære mer om naturen i området.

Østensjøvannets Venners Vandrepris for Miljøarbeid ble tildelt Østensjø skoles elever for flott innsats ved foreningens ryddeaksjon ved Østensjøvannet 2011. Fra venstre: Eivind 5a, Rahfa 5a med diplom, Maria 5b med vandreprisen og Simen 5b.

Vannstanden er tidvis alt for høy. Dette sothøne-reiret ble tatt av flommen og kom seilende inn i nordenden av Østensjøvannet. Audun Brekke Skrindo bukserer det til et nytt trygt forankringspunkt i våtmarken. Foto: 27.04. 2012.

ØSTENSJØVANNET VAN(N)SKJØTTES!

Hver vår de siste årene har vi blitt kontaktet av fortvilte mennesker som ser at fugl får ødelagt sine hekkforsøk i vannkanten. Dette gjelder spesielt rødlistede arter som toppdykkere, sothøner og hettemåker. Vannstanden stiger så høyt at redene oversvømmes. Hvorfor er det slik og hva kan gjøres?

AV AMUND KVEIM

I tidligere tider var Østensjøbekken eneste avløp fra vannet, og man opplevde da regelmessig vår- og høstflom av helt andre dimensjoner. Vannet strømmet inn i kjellere og sperret den gamle Østensjøveien (før broen kom i sør). Problemet ble løst ved å etablere en tunnel fra Østensjøvannet ned til Alna ved Bryn jernbanestasjon. Normal vannføring går over et overløp (en demning), mens flomsituasjoner blir taklet av en mekanisk uttappingsanordning. Denne starter uttapping av store mengder vann ved hjelp av hevertprinsippet når vannstanden når et visst nivå og fortsetter helt til vannstanden har sunket med ca 20 cm. Denne vannstandsvariasjonen er m.a.o. normalvariasjonen slik den har vært helt siden 1960-tallet.

Mekanismen er ikke regulerbar

Likevel opplever vi store problemer. For det første er denne mekanismen ikke regulerbar. Det innebærer at dersom vannstanden ved begynnelsen av hekketiden er lav, så risikerer man

ved stor vannføring opptil 20 cm vannstigning før uttappingen starter. Dette er mye mer enn hva fugl som hekker i vannkanten kan tåle. Heldigvis starter mange arter nye hekkforsøk dersom noe har gått galt.

Mekanismen starter ikke

Det andre problemet er at mekanismen ikke alltid fungerer som den skal. Vi konstaterer til stadighet at den ikke starter eller stanser etter intensjonen. Planterester og søppel tetter igjen inntaket og forstyrrer mekanismen, og kommunens folk må rykke ut for vedlikehold. De siste to årene har oppblomstringen av vasspest forsterket dette problemet.

Hurtig vannstandsvariasjon

Det tredje problemet er at hurtig vannstandsvariasjon trolig er en vesentlig forklaring på den tiltagende erosjonen på øyer, våtmark og bredde. Dette ser vi best i søndre del av vannet der

mer enn halvparten av våtmarksområdene har erodert vekk siden 1960-tallet. Dersom vi ikke får kontroll på denne utviklingen forsvinner det viktigste grunnlaget for biologisk mangfold i området.

Vannstanden må kunne styres

Østensjøvannets Venner har tatt opp denne saken med både kommunen og fylkesmannen i flere år. Kommunen fikk Norconsult til å utføre en analyse som munnet ut i en anbefaling om å erstatte dagens system med en vannregulerings-mekanisme som gjør at vannstanden kan styres ut fra de ulike behov gjennom året. Planene er nå under detalj-utarbeiding, men bevilgning for å utføre selve tiltaket lar vente på seg. Hvis det ikke tas ordentlig tak i dette problemet nå, risikerer vi ikke bare at 2012- og 2013-sesongen blir spolert, men kanskje enda flere år. Østensjøvannet er fredet ikke minst på grunn av sitt rike fugleliv, og vi har et særskilt ansvar for at forholdene her er godt tilrettelagt for hekking. Direktoratet

Utrolig nok kom reiret med syv egg trygt i havn. Audun Brekke Skrindo sørger for dokumentasjon. Foto: 27.04. 2012.

for Naturforvaltning har bestemt at et av Norges våtmarksentre skulle etableres her ved Østensjøvannet. Da kan man ikke være bekjent av disse forholdene. Ytterligere utsettelse er uakseptabelt!

GRAN OG KRATT FALLER FOR ØX

Foreningen ØX, kjent som en iherdig ryddegjeng i Østmarka i snart 30 år, har bidratt med verdifullt arbeid i Østensjøområdet miljøpark de to siste årene. Skaukarene har lang erfaring, og har på en imponerende måte bidratt til å legge forholdene godt til rette for friluftsliv i Østmarka. Her tilrettelegger de skiløyper, legger klopper, lager benker osv.

TEKST FINN A. GULBRANDSEN
FOTO LEIF-DAN BIRKEMOE

Som i ØVVs arbeidsgruppe er de fleste pensjonister, ØX ble i sin tid startet av legendariske Kjell "Stakan" Staxrud, aktiv fra Oppsal orientering, sprudlende, kunnskapsrik og gir aldri opp. Arbeidet med ØX i flere tiår har ført til at Stakan har havnet på Kvikk-lunsjen. Stakan ga seg for få år siden som leder av ØX, og de måtte sette på fem mann for å videreføre jobben han har nedlagt. Nå driver han bare for seg selv, sier spøkefuglen Stakan som fortsatt dukker opp når ØX jobber. Fortsatt møter karene opp hver torsdag kl. 09.09 på Skullerudstua til en kaffekopp før de drar ut på oppdrag. Hvorfor kl.09.09? Typisk Stakan. Ytterligere forklaring er unødvendig.

Rydding av kratt

Karene i ØX jobber først og fremst vår, sommer og høst. ØVVs medlem Knut Elgsaas mente da vi startet på Bekkasinmyra vin-

Fem trefellingsekspertene har tatt plass på nyhugde trekubber og nyter en kopp kaffe. Bildet er tatt 15. mars 2012.

teren 2010 at ØX kunne bidra på stordugnadene vi hadde. Lørdagen etter dukket han og et par skaukarer til opp. I kaffepausen sier Knut at da han tok opp denne krattryddinga med de andre var svaret "klart vi bidrar, men hvorfor kan vi ikke gjøre dette på torsdager." Selvsagt kunne de det. ØVV stilte opp med pølser, lompe og kaffe, og ØX-karene jobbet.

Felling av grantrær

Ytterligere snakk med Knut medførte et utfordrende oppdrag for gjengen. Etter oppdrag fra Bymiljøetaten felte de 6 store grantrær syd for Tallbergåsen. Her finner vi kanskje den flotteste hasselskogen i vår del av byen. Grantrærne kaster store skygger, forsurer jordsmonnet og er derfor en fare for arts mangfoldet i hasselskogen. Spesielt kan mindre karplanter skygges ut. Felling av disse trærne er en prioritert oppgave i henhold til forvaltningsplanen. ØX – guttene har lang erfaring i granfelling, og de seks granene ble felt uten skade på andre trær eller planter. Et imponerende arbeid. Etter hvert som ØVV får oppdrag fra Fylkesmannen og Bymiljøetaten, håper vi på et fortsatt godt og hyggelig samarbeid med skaukarene. Om vinteren. Takk og vel blåst, ØX!

Rune Askvik i Bymiljøetaten fjerner vasspest fra gitteret ved utløpet i nordenden av Østensjøvannet. Vasspesten reduserer farten i avløpet og flom oppstår. Da dette bilde ble tatt 6. desember 2011 viste målestaven til venstre ca. 30 cm, dvs. minst 20 cm over «normal» vannstand.

VASSPESTEN – EN PEST OG EN LUKTPLAGE

Fjorårets kraftige oppblomstring av den fremmede plantearten vasspest i Østensjøvannet skapte store problemer i vinter. Uvanlig kraftig vind rev plantene løs slik at de drev sammen i et stort og tykt teppe lengst nord i vannet.

TEKST AMUND KVEIM
FOTO LEIF-DAN BIRKEMOE

Etter at isen la seg begynte plantemassen å nedbrytes, trolig under oksygenfrie forhold. Resultatet var oppblomstring av sovelbakterier i utløpsbekken. Disse avgir en meget ubehagelig lukt (hydrogendisulfid) som var til stor sjenanse for naboene i Granhekkveien og Østensjøveien. Forholdene avstedkom flere avisoppslag, og det ble rapportert om vond lukt helt nede ved Bryn jernbanestasjon.

Rundt 25 tonn tatt opp

Østensjøvannets Venner forsøkte i fjor høst å fjerne deler av vasspest-matten. Rundt 25 tonn ble tatt opp manuelt, men dette utgjorde bare en liten brøkdel av det samlede volum. Det finnes i dag dessverre ingen enkel måte å håndtere vasspestproblemet på. Andre steder i landet forsøkes det med en type slåmaskin fra båt,

men problemet er å få planten samlet og opp av vannet. Borttransportering er heller ingen enkel sak idet selv en liten plante-stengel kan danne en ny bestand om denne skulle havne i et annet vassdrag.

Østensjøbekken åpen

Det er vårt ønske at det likevel igangsettes forsøk i Østensjøvannet. Fjerning av vasspest vil også ha positiv virkning idet næringsstoffer er bundet i planten og således kan tas ut av en innsjø som er alt for næringsrik. Næringsstoffene går ellers tilbake i innsjøen når planten dør og brytes ned i vannet. Vi ønsker å holde Østensjøbekken åpen, og å få den åpnet der den i dag ligger i rør forbi Bryn senter og videre ned til Alna. En åpen bekk, som en blågrønn korridor med tilhørende turvei, vil være en flott forbindelseslinje

Uvanlig kraftig vind rev plantene løs slik at de drev sammen i et stort og tykt teppe lengst nord i vannet. Etter at isen la seg begynte plantemassen å nedbrytes, trolig under oksygenfrie forhold. Resultatet var oppblomstring av svovelbakterier i utløpsbekken. Disse avgir en meget ubehagelig lukt (hydrogendisulfid) som var til stor sjenanse for naboene i Granhekkveien og Østensjøveien. Bildet er tatt 14. november 2011.

mellom Østensjøområdet og Alna Miljøpark. En forutsetning for å kunne lykkes med dette er at vannet har tilfredsstillende kvalitet og at man ikke behøver å være redd for en gjentakelse av vinterens ubehageligheter.

Beredskap

Østensjøvannets Venner vil derfor fortsette å legge press på kommunen i denne saken, og vi vil også foreslå at man har en form for beredskap for å forhindre luktproblemet kommende år. Det kan

for eksempel gjøres ved at man har tilgang til et lensesystem som kan holde eventuelle nye vasspestmatter borte fra bekkeutløpsområdet.

Vasspest er en plante som kan ha en kraftig oppblomstring noen år, mens den andre år opptre nokså beskjedent. I skrivende stund er det vårt inntrykk at det i 2012 ikke vil bli en tilsvarende oppblomstring som i fjor. Planten er likevel ikke borte, og vi vet det vil komme nye problemår i fremtiden med mindre det iverksettes tiltak.

ISEN GIKK TIDLIG

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Isen forsvant utrolig fort i dagene etter 15. mars som var siste dugnadsdag med sikker adkomst til kanaløya i vest. Isen ble først sikker i begynnelsen av januar. Skjønt sikker kan vi aldri si at isen blir. Svake partier finnes, også når vi ser bort fra bekk eosene. En skøytefører fortalte om en istykkelse på 15 cm søndag 8. januar. Uken etter ble isen av Vann- og avløpsetaten målt til ca. 20 cm for så å øke til 40-50 cm. Vi kan derfor konstatere at isen ikke var noenlunde farbar i mer enn ca. to måneder. Vanligvis legger isen seg midt i november og går opp i midten av april, altså en istid på 4-5 måneder.

Men hva skjer når mars blir mildere enn april? Og når marstemperaturen i siste del av måneden lå rundt 20 grader i flere dager, da sier det seg selv at isen må smelte. Men med kaldere dager og fortsatt tele i strandsonens dypere lag kunne tømmerne som bygget fugleskjulet melde om is noen cm under vannlaget i sivbeltet så sent som 20. april.

Svaner i isfritt område 15. mars 2012. Isen utenfor var i sterk oppløsning og var forsvunnet noen dager etter.

Oksygenmåling nord i Østensjøvannet. Anna-Lena Beschorner, overingenør i Vann- og avløpsetaten, holder måleapparatet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 12. januar 2012.

RESULTATER FRA OKSYGENMÅLINGER VINTEREN 2011/2012

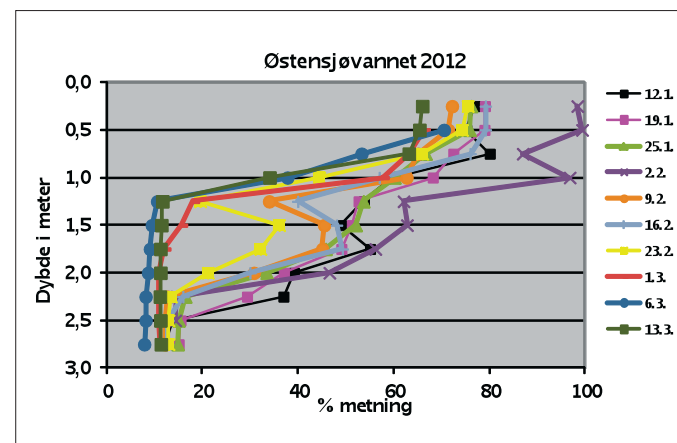
TEKST ANNA-LENA BESCHORNER, OVERINGENIØR I VANN- OG AVLØPSETATEN

Bakgrunn

Oslo kommune v/ Vann- og avløpsetaten (VAV) måler oksygenkonsentrasjoner og oksygenmetning i Østensjøvannet over dypeste punkt gjennom vintersesongen. Målingene er en del av overvåking av vannkvaliteten i Østensjøvannet. På grunn av av den store forekomsten av vasspest i 2011 ble det utført målinger hver uke i stedet for annen hver uke som i tidligere år. På grunn av usikker is før jul ble det ikke gjennomført målinger før i januar 2012.

Resultater

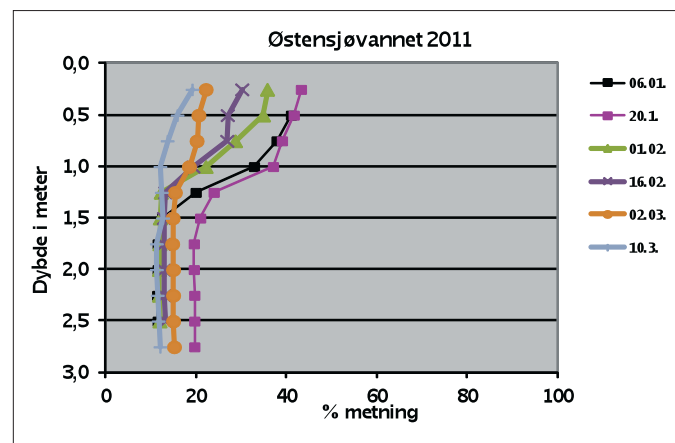
Figur 1 viser resultatene fra målingene som ble utført vinteren 2011/2012. Oksygenmetning i det øverste vannlaget var ”god” og la over 50% hele vinteren. I løpet av vinteren avtok oksygenmetning, særlig mellom 1m og 2,25m dyp. Isen førte til stabil sjiktning som hindret at oksygenrikt vann fra overflaten nådde bunnen. Mellom 2,25m og 2,75m ble det påvist en metning mellom 10% og 15%, men det er en del usikkerhet knyttet til målenøyak-

Figur 1: Resultater fra oksygenmålinger vinteren 2011/2012

tighet i de lave områdene (rød boks, 0-20% metning). Metning mindre enn 10 % på måleinstrumentet har i andre innsjøer vist seg å være total oksygensvikt. En enkel parameter for å påvise oksygensvikt er lukt av "råttent egg". Det kunne ikke konstateres "råttent egg" lukt ut av hulet som ble boret i isen.

I løpet av de første måneder i 2012 ble det ofte rapportert om "kloakklukt/råttent egg lukt" ved nordenden av Østensjøvannet. VAV foretok en oksygenmåling i nordenden 19.01.2012. Måleprofil viser samme fordeling som over dypeste punktet (figur 1) og det luktet ikke "råttent egg" ut av hulet i isen.

Figur 2: Resultater fra oksygenmålinger vinteren 2010/2011

Det er ikke sikkert at "kloakklukt/råttent egg lukt" skyldes lave oksygennivåer i Østensjøvannet. Figur 2 viser oksygenmetning vinteren 2010/2011. Her ble det målt betydelig lavere oksygenmetninger enn i 2011/2012. Alle målingene viser en metning under 50%. Dette skyldes sannsynligvis at isen allerede hadde lagt seg i november 2010, noe som førte til en lang periode med sjiktning og uten utskiftning av vann.

I motsetning til 2011/2012 ble det i 2010/2011 ikke rapportert om "kloakklukt/råttent egg lukt". Det er altså ikke avklart om luktproblematikken har sammenheng med oksygenverdier i Østensjøvannet.

ADOPSJON AV BEKK OG VANN

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Adopsjonsordningen av elver, bekker og vann administreres av Oslo Elveforum. Formålet med adopsjonen er at elevene skal oppleve natur- og kulturverdiene og ta hensyn til planter, dyr og kulturminner. De skal også melde fra om ulovlig forurensning og holde bekk- og vannkanter fri for søppel. Det praktiske samarbeid og oppfølging vil foregå i regi av Østensjøvannets Venner. Les om adopsjonsskolenes innsats på side 30.

Bøler skole – Bølerbekken og fram til gangbroen

Bøler skole fikk ved en tilstelning for skolens elever tirsdag 20. desember 2011 tildelt adopsjonsbrev for Bølerbekken fra Bøler kirke til utløpet i Østensjøvannet og derfra langs bredden av vannet fram til gangbroen over kanalen ved Østensjøveien.

Østensjø skole – fra Bekkasinmyra til Østensjøbekken

Alle skolens elever var samlet i skolegården ved overrekkelsen av adopsjonsbrevet fra Oslo Elveforum 25. januar. Området skolen har fått ansvar for strekker seg fra Bekkasinmyra med beitende krøtter om sommeren til og med Østensjøbekken i nord.

Alle skolens elever var samlet i skolegården ved overrekkelsen av adopsjonsbrevet fra Oslo Elveforum 25. januar. Området skolen nå er blitt ansvarlig for dannet et vakkert bakteppe for seremonien.

REHABILITERING AV TURVEIER

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Fra tid til annen må turveiene utbedres. I desember 2011 engasjerte Bymiljøetaten entreprenør Bjørn Løvold AS til grusing av ca. 1000 meter turvei nordover på østsiden av Østensjøvannet. Det hjalp betraktelig på fremkommeligheten, men vi vet at det varer ikke lenge før vannet igjen flommer over veien på de mest utsatte stedene.

Turveiene rundt vannet ble anlagt på 1960-tallet for at turfolket skulle oppleve nærhet til fuglelivet. Det ble gravet kanaler for å øke avstanden til hekkende fugl. Men turveiene gikk stedvis gjennom våtmark som har vært utsatt for erosjon. Variasjon i vannstand, nedbør og høy grunnvannstand har bidratt til nedbryting av veiene. Og det blir neppe varig bedre i fremtiden på de mest utsatte partier. Den eneste løsning er stedvis omlegging. Skulle veiene blitt anlagt i dag ville man ikke valgt de bløteste partier i våtmarken.

Fra tid til annen får Bymiljøetaten urettmessig klager på vedlikeholdet. Husk da at det er meget spesielt at veiene går der de nå gjør.

Bymiljøetaten orienterte med plakater om arbeidene i desember 2011.

NY GANGBRO

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Gangbroen i sør ved veibroen i Østensjøveien har over lengre tid vært i dårlig stand og faktisk i ferd med å knekke. Årsaken var at stålbeleggene under broen var rustne. Bymiljøetaten tok til sist tak i brosakken som var i ferd med å utvikle seg til en sikkerhetsrisiko. Melding om rehabilitering av gangbroen ble varslet 16. november 2011 og arbeidene ble omgående satt i gang. Stål og treverk ble byttet ut. Broen ble løftet 15 centimeter for å forbedre avrenning av vann i flomperioder. Turveien ble høydejustert slik at det verken er oppover- eller nedoverbakke til og fra broen. Entreprenør for rehabiliteringen var Torstein Skjaker. Arbeidet gikk ganske raskt og den nye broen sto ferdig til bruk 6. desember.

Svanene var de første til å ta den nye broen i øyesyn 6.12.2011.

MITT ØSTENSJØVANN

På Østensjø gård var det full drift. Haakon Smidt, dattersønn til Haakon Tveter, drev jorda. Etter slåttonna kom Smidt kjørende med hest og stor høyvogn på Østensjøveien. Av og til leverte han høy i byen som her i Akersgata i 1954. Foto: Østensjø lokalhistoriske bilder.

OPPVEKST VED ØSTENSJØVANNET – BEKKER OG VANN SETTER FANTASIEN I SVING

– Å tegne et observasjonsskjul for fugletitting, er en oppgave som man kanskje bare får en gang i livet, uttaler arkitekt Stein Høglund.

AV FINN ARNT GULBRANDSEN

Stein er fra Grønlibakken, født i 1954, oppvokst 40-50m fra Østensjøvannet. Det første minnet han har fra vannet, er St. Hansbål. – Store St. Hansbål med mye, svart røyk, forteller Stein. – På en liten odde lagde de voksne et skikkelig bål av bygningsmaterialer, søppel og gamle bildekk. Det var flere drosjeeiere og lastebilsjåfører i Grønlibakken, og alle hadde de gamle bildekk å brenne på bålet. Rundt bålet benket vi oss, alle beboerne fra nabolaget. Dette var en tradisjon som vi barna gledet oss til.

Tilsvarende bål var det også på Abildsø. Etter hvert kom det forbud mot St. Hansbålet, men på Abildsø har Lions fått dispensasjon til å holde tradisjonen vedlike.

–Verdiene i og rundt Østensjøvannet var ukjent for de fleste på den tiden, forteller Stein.

«Gamlehuset» - småbruk ved Østensjøvannet

Steins oldefar hadde småbruk ved Østensjøvannet, ”Gamlehuset”. Han stykket opp jordet til villatomter til fem sønner. Da Steins farfar Sigurd allerede hadde hus i Godlia, ble det far Arne som eldste sønn som fikk tomte i Grønlibakken, og bygde hus ved siden av sine onkler tidlig på 50-tallet. På folkemunne fikk Grønlibakken fort navnet «Høglundgrenda». Arne hadde robåt, med båtrett i Østensjøvannet. Etterhvert opphørte båtretten. Da foreldrene vokste opp på 20-tallet, var vannkvaliteten såpass bra at de badet i Østensjøvannet. Her lærte de å svømme.

Bilrace og skøytebane

Stein husker godt bilracene vinterstid på Østensjøvannet. Det store stuevinduet ga orkesterplass til isracet. Isen ga også første-klasses muligheter til å gå på skøyter. På en liten dam nord for vannet, frøys isen ekstra tidlig slik at sesongen ble lang. De fleste barna gikk daglig på skøyter og fikk gode ferdigheter. Skøytebane brøytet de selv hvis ikke foreldrene hjalp dem. Snekkerkyndige Arne bygget isseiler til guttene, men den fikk de aldri helt draget på. Det var jo sjelden perfekte treningsforhold. Vintrene ga også gode ski- og akemuligheter. – Far lagde kjelke i kjelleren, forteller Stein. Rett utenfor stuedøra lå Vassenga, en bakke som ga verdifull trening til aking, utfor og langrenn. Vi gikk på ski til butikken til Arne Berg som lå i Låveveien. Om sommeren tok vi beina fatt. Da hendte det vi smakte på kornet fra åkeren til Skappel. Hvordan det smakte? Ikke noe særlig.

Lekeområder for småtasser

Bilracet på Østensjøvannet ble etter hvert stanset pga naturverdiene, og trafikken økte på Østensjøveien. Fortau fantes ikke, og barna fikk strenge beskjeder om å se seg meget godt for på skoleveien. Oppsalskrenten og områdene over ga utmerkete lekeområder for småtasser. Det var sammenhengende skog fra Oppsal gård til den gamle husmannsplassen Skrabben. I skogen holdt Oppsalgjengen til, så der var det farlig og spennende. Gutteleker som indianer og hvit, med pil og bue og klatring i trær langs oldtidsveien ga uutslettelige minner. Bekker og vann setter alltid fantasien i sving. I Østensjøbekken fisket man kondomer og andre lumske ting. På Oppsal gård holdt de griser. Kjempegøy å stikke innom å se på hundrevis av gris. Av og til luktet det ille fra både griseoppdrettet og fra bekken gjennom Vassenga. Ved Vassenga fant de også muligheter for Olabilkjøring.

Hest og høyvogn på Østensjøveien

På Østensjø gård var det full drift. Haakon Smidt, dattersønn til Haakon Tveter, drev jorda. Etter slåttonna kom Smidt kjørende med hest og stor høyvogn på Østensjøveien. Av og til leverte han høy i byen. De gangene vi kom oss opp til Østensjø gård, klatret vi i den hule almen som stod øverst i Almedalen.

”Unike Abildsø gård”

Stein har mange gjøremål. Han er et typisk ja-menneske som Østensjøvannets Venner (ØVV) har trukket veksler på i mange år. Vi kontaktet ham tidlig på nittitallet etter han hadde et vel-

Å tegne et observasjonsskjul for fugletitting, er en oppgave som man kun får en gang i livet, sier arkitekten Stein Høglund. Foto: Finn A. Gulbrandsen.

formulert innlegg i Aftenposten om ”Unike Abildsø gård”. Den gang ville et av landets største entreprenørselskap bygge 400 blokk-leiligheter på gården. Dette var årsaken til at ØVV ble en skikkelig forening. Stein bidro med idéer og illustrerte tegninger om bruk av gårdene. Noen av disse skissene var viktige i arbeidet for å få avvist byggeprosjektet. Noen av tegningene er videreført på Abildsø gård. Forklaringen for hans interesse for bygningsmassen rundt Østensjøvannet, finner vi i utdannelsen og en interesse for gamle byggeskikker og hus. I studietida jobbet han også med bygningsvern ved Aust-Agder muséet. En interesse han har satt ut i live også vedrørende bygningsmassen på Abildsø. Der har han vært engasjert i restaurering av hovedbygningen og i utvikling av den nye driftsbygningen som reises i disse dager. Etter forespørsel tegnet han også et utkast til et informasjonssenter under Østensjøbroen i sør. En ide som vi ikke har glemt.

MITT ØSTENSJØVANN

Arkitekt til Fugleskjulet

Da Fylkesmannen (FM) og Statens naturoppsyn (SNO) ønsket en arkitekt til fugleskjulet ved Østensjøvannet, anbefalte ØVV Stein Høglund. - Dette blir moro, var Steins første reaksjon da han fikk jobben. - Å tegne et observasjonsskjul for fugletitting, er en oppgave som man kanskje bare får en gang i livet, sier arkitekten. Selv beskriver han prosessen med representantene for FM, SNO, Bymiljøetaten og ØVV som meget givende med stor entusiasme fra alle parter. - Gangbanen får vegger av takrør. Når de er på plass, blir det spennende å se hvordan bruken av fugleskjulet blir, sier Stein.

”Bit for bit”- politikken

-Det er unikt å ha et område som vårt midt i byggesonen i en storby. Arealene er små, og det er helt klart at terrassehuset i Oppsalskrenten og ishallen på Manglerud aldri burde vært bygget. Man må ha tindrende klart for seg at ”bit for bit”- politikken er irreversibel. *Planmyndighetene må være beinharde å avvise nye tiltak i strid med forvaltningsplanen for området. Gangveiene er lagt slik at hekkeområdene er syltynne. Derfor må de foreslåtte omlegginger av gangveiene gjennomføres. Trafikken og presset er stort. Østensjøområdet er presset, så man må se langt fremover. Grensene må være absolutte, ellers vil ”bit for bit”- politikken fortsette, avslutter Stein Høglund.*

Isen ga også førsteklases muligheter til å gå på skøyter. Her i 1965. Foto: Østensjø lokalhistoriske bilder.

TREVELT TIL BESVÆR

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Midt i desember 2011 falt et tre over turveien på vestsiden av Østensjøvannet, rett sør for slåtteeenga Sjøli, ved den store steinen som går under navnet Karl XII's hule. Fremkommeligheten ble sterkt begrenset spesielt for de som ikke kunne kripe mellom greinene. Bymiljøetaten ble varslet og treet fjernet ganske raskt av etatens entreprenør. Synnøve og Patricia fra ISS Landscaping utførte jobben. Noe av trevirket blir liggende i veikanten som biotop for insekter.

Turveien ble solid sperret.

Synnøve og Patricia fra ISS Landscaping fjernet treet ganske raskt.

Fra tid til annen skjer det trevelt som følge av sterke vindkast eller at trær rett og slett faller fordi de er råtne. Noen ganger brekker det greiner. Dersom stokker og greiner ikke er til hinder eller fare for folk blir slikt trevirke som regel bare liggende som et levested for insekter under nedbrytningsprosessen. Insektene er mat for fuglene.

Likevel må det drives skjøtsel i miljøparken, men da etter godkjente langsiktige planer. Synnøve og Patricia fra ISS Landscaping ryddet i desember også kvist langs turveien som var til sjenanse for fotgjengere etter oppdrag fra Bymiljøetaten som har ansvaret for skjøtelsesplanen.

RUSKEN

7 skoler, 365 elever, 730 hender, 1460 timer
og rundt 25 sekker rusk

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Bøler, Høyenhall, Manglerud, Rustad, Oppsal, Nøkle vann og Østensjø skoler har gjort en fantastisk innsats i Rusken-prosjektet våren 2012. Med ansvar for hver sin bit av områdene rundt Østensjøvannet har 730 hender vært i sving i ca. 2 timer, dvs. 1460 timer har vært nedlagt for å finkjemme områdene for søppel og skrot andre bare har kastet fra seg. Det er virkelig imponerende! Hvor mange sekker som ble fylt? Ingen statistikk foreligger, men rundt tre-fire ruskensekker i gjennomsnitt for hver skole er trolig et greit anslag. Altså rundt 25 sekker med rusk.

Tre elever i 4B fra Oppsal skole var ivrige Rusken-deltakere. Fra venstre: Sigrid, Gina og Ingrid S.A. Kontaktlærer for 4B er Christine Dahl Krog.

Og lærerne har vært både flinke og entusiastiske til å motivere og organisere elevene. Det krever å holde orden på en slik arbeidsstyrke. Som takk ble det tilkjørt boller og brus til skolenes Ruskenelever.

10 VANLIGE FUGLEARTER I SKØYENPARKEN

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

I 2011 dukket det opp en tavle, plassert på tre steder, ved innkjøring fra vest og øst til Nordre Skøyen hovedgård pluss på lekeplassen vest for Skøyenbakken med tegninger av 10 vanlige fuglearter i Skøyenparken. Navnene er oppgitt på norsk, engelsk og det vitenskapelige navn (latin). I tillegg fuglenes lengde. Vi synes det er en god og riktig plassert opplysning for både store og små besøkende til Skøyenparken. Og tavlene er profesjonelt utført. Det er heller ikke langt unna til Østensjøområde miljøpark som blant annet er vernet nettopp på bakgrunn av fuglelivet. Også der er det plakater med fugler som er karakteristiske for stedets naturtyper.

Tavlen står i oppkjørselen fra Peder Aas vei. Tilsvarende skilt står på vestsiden i Skøyenbakken og et ved lekeområdet vest for Skøyenbakken.

Det er 1. Bryn gruppe av Norges speiderforbund, med møtelokale i Thygesons vei, som gjorde alt konstruksjonsarbeidet selv. Kristen Nyhamar, medlem av en amerikansk speiderorganisasjon i Japan, kom med ideen, betalte for materialene, designet plakaten, innhentet alle tillatelser, lagde alle planer og ledet arbeidet.

Men historien stopper ikke der. Kristen Nyhamar forteller: «Skiltene ble satt opp i forbindelse med en amerikansk speiderrang (Eagle Scout). For litt under fire år siden flyttet jeg hjem til Oslo etter fire år i Tokyo, Japan. Jeg var da medlem av den Amerikanske speiderorganisasjonen i Japan (Boy Scouts of America). Når jeg flyttet hjem til Norge hadde jeg oppnådd den nest høyeste rangen i Amerikansk speiding, og var godt i gang med å oppnå den høyeste rangen (Eagle Scout). Dette lar seg egentlig ikke overføre til norsk speiding, amerikansk speiding og norsk speiding er VELDIG forskjellig.

Uansett var et av kravene at jeg skulle planlegge, gjennomføre og dokumentere et prosjekt som gagnet lokalsamfunnet. Jeg brukte over et år til å planlegge prosjektet og det ble i alt brukt godt over 100 timer, mesteparten planleggingstimer. Hovedgrunnen til at dette var så tidkrevende var at jeg måtte innhente tillatelser fra fem forskjellige organisasjoner».

Det er vel unødvendig å si at også parkkomiteen i Nordre Skøyen hovedgård er blant de som godkjente det naturfaglige prosjekt som absolutt er med på å spre kunnskap om fuglene i Skøyenparken.

NY DRIFTSBYGNING PÅ ABILDSØ GÅRD

I april og mai var det store gravearbeider på gang nordøst for hovedbygningen på Abildsø gård. Jordhaugene var godt synlig fra turveien nede ved Østensjøvannet. Ny driftsbygning er under oppføring.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Gården har hatt flere driftsbygninger i løpet av de siste 150 år. Enten er de flyttet etter at nye eiere overtok eller så har de falt ned av elde. Den siste falt sammen i 1989. Siden den gang har kun stallen hatt funksjon som driftsbygning. Der har også Østensjøvannets Venner foreningskontor.

Nå er det flere aktiviteter på gården som gjerne skulle hatt mer egnet plass. Det som er mest fremtredende i den pågående byggefase er kjelleren som skal huse tekniske installasjoner. Etasjen over skal bl.a. ha plass til eplepresse for større produksjon av eplemost. Sist sommer stod en enkel presse i telt på tunet, ikke alltid like enkelt med småskala uteproduksjon.

”Skolegård” har behov for arealer og alt utstyret som finnes på en gård bør ha et skikkelig vognskjul. Tomta ligger høyt og fint mot Tallberget og Østensjøvannet, neppe noe å si på utsikten. Arkitekt har vært Stein Høglund, les mer om han på side 20 i artikkelen Mitt Østensjøvann. Det er vel unødvendig å opplyse at Byantikvaren har godkjent prosjektet som ligger på et område vernet etter kulturminneloven. Første byggetrinn er beregnet ferdig i høst, til eplene er modne!

Driftsbygningen skal ligge nordøst for hovedbygningen med fin utsikt mot Tallberget og Østensjøvannet. Helt i enden av byggetomta ligger kjelleren nedsenket i terrenget.

FUGLERAPORT 2011

I 2011 ble det observert 135 fuglearter ved Østensjøvannet, mot 127 i 2010, men tallene sier lite om antall hekkende arter. Skjøtselsarbeidet som utføres av Østensjøvannets Venner og miljømyndighetene er med på å legge forholdene til rette for hekkende arter. Dette omfatter øyer, enger og skogteiger i et forsøk på å opprettholde den store variasjonen i naturtyper. Det høye tallet observasjoner forteller oss at området tiltrekker seg fugler på trekk, slik området alltid har gjort.

Kommentarer til rapporten

Rapporten viser de statistiske data som er rapportert inn til Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus. Østensjøvannets Venner har tilgang til denne statistikken som også presenteres på foreningens nettsider. Noen viktige arter og hendelser er kommentert i nedenstående oversikt.

Knoppsvane: Etter å ha vært fraværende i mange år har knoppsvanene plutselig gjenobret hele vannet. I 2011 hekket det flere par. Før og etter hekkesesongen var også sporadiske gjestepar innom. Dette kunne til tider skape mye aggresjon og forflytninger i vannet.

Gjess: Den mer sjeldne sædgåsa var en kort tur innom vannet. Det etterhvert så årvisse besøket fra en eller noen få kortnebbgjess som har kommet bort fra flokken sin, gjentok seg også i år, da hele 4 individer var innom i september. Tundragås er en sjelden gjest som svinger innom i et svært lite antall. Grågjess endte opp omtrent med samme ungeproduksjon som 2010 og tidligere år, med rett i underkant av 10 kull. Hvitkinngåsa er blitt en fast helårsfugl ved Østensjøvannet. Avlesning av ringer forteller oss at den fuglen som er her mesteparten av året ikke er den samme som har vært her i tidligere år. Men hvor disse ensomme fuglene kommer fra er

ikke lett å si. Det er enkeltindivider som ikke slår følge med de andre hvitkinngjessene når kjempeflokkene med mytende hvitkinngjess fra Oslofjorden inntar miljøparken tidlig på høsten. Når det gjelder kanadagås ble det som tidligere år gjennomført eggpunktering. I underkant av 10 par, som hekket tidlig, fikk unger på vingene, tross bekjempelsen.

Knekkand: En hann var innom vannet 7. mai.

Siland: Ett individ fløy over vannet 14. mai.

Havørn: Ett individ trakk sørover over vannet 20. april.

Fiskeørn: Ett individ fløy over vannet 2. mai.

Riksene: 2011 skulle vise seg å bli det store rikseåret. Det er i seg selv en sensasjon at åkerriksa er tilbake. Den forrige som rapporterte åkerrikse på Østensjøvannet var selveste Sverre M. Fjeldstad. Den 22. mai ble en syngende hann observert, og han gav seg ikke før 21. juni. Det er ikke rapportert noe hekking inn til redaksjonen per i dag. Men som sagt var det ikke bare én rikseart i 2011. Fra 14. juni til 26. juni sang det en myrrikse i området. For det tredje kom det inn en vannrikse den 16. juni. Denne ble dog bare observert 16. juli, men dette er helt unikt i fuglesammenheng ved Østensjøvannet. At det var akkurat riksefuglene kommer som en kjær overraskelse. Oppfordringen er å gå ut å lytte i vår- og sommernatten, det kan hende du møter riksefuglene.

Dverglo: Denne hemmelighetsfulle trekkfuglen skal man være årvåken for å få med seg, og den stikker tidlig avgårde når den blir skremt under rast. 28. april dukket det opp to individer. Første og andre mai var det henholdsvis 2 og 1 individ til stede.

Rødstilk: I 2011 var denne vaderen på plass både vår og høst. 22. mai ble ett individ observert ved Bogerudmyra og 10. august ble ett individ sett, og som med stor sannsynlighet var på vei sørover for denne gang.

Kattugle: 24. oktober ble ett individ hørt.

Vendehals: 27. og 28. april holdt en vendehals til ved Bogerudmyra i både spill- og sangflukt. Den er antagelig den mest ukjente hakkespetten vi har.

Svartspett: Ett individ holdt til ved vannet 1. mai.

Rødstjert: Denne vakre småtrosten er det ikke så mange som får med seg uten å vite at den er der. Men er man heldig å ha den tett innpå, er rødstjerten en svært vakker fugl, med nydelige tegninger i svart og hvitt. I 2011 ble den observert 2. mai og 2. juni.

Løvmeis: Ett individ var innom miljøparken 16. mars, og da var den næringssøkende på Bogerudmyra.

Tornskate: I 2011 fant de to observasjonene av denne arten sted 11. august og 1. september. Arten kan dukke opp store deler av året. Det som mange besøkende glemmer er at det gjelder å ha øynene med seg hele året for denne arten.

Ravn: I 2011 hadde vi et høyt antall besøk av ravner. Den ble første gang observert 12. januar. Arten ble sett 6 ganger, og 1. august var det to individer samtidig. Siste observasjon var 18. desember.

Godlia, 21. mai 2012
Audun Brekke Skrindo
ornitolog

Årsrapporten for fugler sett ved Østensjøvannet 2011

	førstedato	sistedato	maks antall	måned
Knoppsvane	13.03.2011	08.12.2011	26	12
Sangsvane	11.04.2011	08.05.2011	1	5
Sædgås	15.05.2011	15.05.2011	1	5
Kortnebbgås	09.04.2011	25.09.2011	4	9
Grågås	01.01.2011	29.12.2011	509	12
Kanadagås	01.01.2011	29.12.2011	79	12
Hvitkinngås	01.01.2011	29.12.2011	900	12
Gravand	18.04.2011	26.04.2011	2	4
Brunnakke	12.04.2011	09.11.2011	42	11
Krikkand	09.04.2011	16.10.2011	50	10
Stokkand	01.01.2011	29.12.2011	500	12
Stjertand	23.09.2011	23.09.2011	2	9
Skjeand	03.05.2011	16.10.2011	3	10
Taffeland	01.05.2011	01.05.2011	1	5
Toppand	08.03.2011	29.12.2011	141	12
Havelle	16.06.2011	17.06.2011	1	6
Kvinand	13.03.2011	29.12.2011	47	12
Lappfiskand	16.10.2011	18.10.2011	1	10
Laksand	07.04.2011	15.05.2011	2	5
Toppdykker	07.04.2011	25.09.2011	34	9
Storskarv	24.04.2011	16.10.2011	7	10
Gråhegre	01.02.2011	12.09.2011	3	9
Hønsehauk	01.01.2011	25.09.2011	1	9
Spurvehauk	17.01.2011	14.09.2011	1	9
Dvergfork	16.07.2011	16.07.2011	1	7
Vandrefalk	11.04.2011	11.04.2011	1	4
Vannrikse	16.06.2011	16.06.2011	1	6
Myrrikse	14.06.2011	26.06.2011	1	6
Åkerrikse	22.05.2011	21.06.2011	1	6
Sivhøne	30.03.2011	16.10.2011	19	10
Sothøne	01.01.2011	29.12.2011	216	12
Trane	09.04.2011	09.04.2011	1	4

Årsrapporten for fugler sett ved Østensjøvannet 2011

	førstedato	sistedato	maks antall	måned
Vipe	09.04.2011	21.05.2011	2	5
Enkeltebekkasin	21.04.2011	03.05.2011	1	5
Rugde	11.05.2011	11.05.2011	1	5
Småspove	15.05.2011	15.05.2011	1	5
Storspove	13.04.2011	15.05.2011	1	5
Sotsnipe	21.06.2011	21.06.2011	1	6
Gluttsnipe	16.07.2011	09.08.2011	4	8
Skogsnipe	19.04.2011	16.07.2011	7	7
Grønnstilk	09.05.2011	13.08.2011	4	8
Strandsnipe	21.04.2011	12.09.2011	5	9
Hettemåke	27.03.2011	04.09.2011	730	9
Fiskemåke	26.01.2011	25.09.2011	70	9
Sildemåke	23.01.2011	25.09.2011	26	9
Gråmåke	01.01.2011	29.12.2011	160	12
Svartbak	21.02.2011	08.12.2011	4	12
Makrellterne	13.05.2011	21.06.2011	2	6
Lomvi	14.09.2011	16.09.2011	1	9
Bydue	01.01.2011	22.12.2011	50	12
Skogdue	16.04.2011	16.04.2011	1	4
Ringdue	05.03.2011	25.09.2011	190	9
Gjøk	02.06.2011	02.06.2011	1	6
Tårnseiler	13.05.2011	24.09.2011	2000	9
Grønnspekk	02.04.2011	16.10.2011	3	10
Flaggspekk	23.01.2011	02.12.2011	5	12
Dvergspekk	27.03.2011	02.12.2011	1	12
Sanglerke	09.04.2011	22.05.2011	4	5
Sandsvale	01.05.2011	25.09.2011	8	9
Låvesvale	01.05.2011	25.09.2011	50	9
Taksvale	01.05.2011	04.09.2011	200	9
Trepiplerke	14.05.2011	16.05.2011	1	5
Heipiplerke	09.04.2011	25.09.2011	9	9
Gulerle	15.05.2011	13.08.2011	4	8

Årsrapporten for fugler sett ved Østensjøvannet 2011				
	førstedato	sistedato	maks antall	måned
Vintererle	20.03.2011	28.05.2011	2	5
Linerle	24.03.2011	25.09.2011	84	9
Sidensvans	22.02.2011	26.02.2011	33	2
Fossefall	01.01.2011	21.04.2011	2	4
Gjerdsmett	01.04.2011	22.11.2011	1	11
Jernspurv	20.04.2011	08.05.2011	2	5
Rødstrupe	08.01.2011	02.12.2011	14	12
Nattergal	27.05.2011	27.05.2011	1	5
Buskskvett	24.04.2011	09.08.2011	5	8
Steinskvett	08.05.2011	10.05.2011	10	5
Ringtrost	13.04.2011	16.04.2011	1	4
Svarttrost	02.01.2011	08.12.2011	12	12
Gråtrost	01.01.2011	08.12.2011	250	12
Måltrost	09.04.2011	24.04.2011	2	4
Rødvingetrost	09.04.2011	25.09.2011	24	9
Duetrost	16.04.2011	16.04.2011	1	4
Sivsanger	14.06.2011	22.06.2011	1	6
Rørsanger	10.05.2011	02.08.2011	6	7
Myrsanger	02.06.2011	16.07.2011	3	7
Gulsanger	24.05.2011	12.06.2011	1	6
Munk	22.04.2011	16.09.2011	8	9
Hagesanger	13.05.2011	16.07.2011	3	7
Møller	15.05.2011	27.05.2011	1	5
Tornsanger	08.05.2011	30.08.2011	6	8
Bøksanger	08.05.2011	21.05.2011	2	5
Gransanger	09.04.2011	25.09.2011	9	9
Løvsanger	24.04.2011	25.09.2011	31	9
Fuglekonge	15.01.2011	29.12.2011	3	12
Gråfluesnapper	15.05.2011	05.06.2011	1	6
Svarthvit Fluesnapper	08.05.2011	28.05.2011	1	5
Stjertmeis	02.04.2011	29.12.2011	7	12
Granmeis	22.11.2011	22.12.2011	1	12

Årsrapporten for fugler sett ved Østensjøvannet 2011				
	førstedato	sistedato	maks antall	måned
Toppmeis	10.02.2011	13.08.2011	2	8
Svartmeis	12.03.2011	14.05.2011	1	5
Blåmeis	01.01.2011	29.12.2011	30	12
Kjøttmeis	01.01.2011	29.12.2011	27	12
Spettmeis	23.01.2011	29.12.2011	10	12
Trekryper	24.04.2011	24.04.2011	1	4
Nøtteskrike	26.02.2011	24.09.2011	2	9
Skjære	01.01.2011	29.12.2011	150	12
Nøttekråke	16.07.2011	24.09.2011	2	9
Kaie	01.01.2011	08.12.2011	30	12
Kråke	01.01.2011	29.12.2011	100	5
Stær	13.03.2011	29.09.2011	1500	9
Gråspurv	12.03.2011	29.09.2011	500	9
Pilfink	23.01.2011	02.12.2011	350	12
Bokfink	27.03.2011	25.09.2011	24	9
Grønnfink	01.01.2011	22.12.2011	54	12
Stillits	08.01.2011	02.12.2011	30	12
Grønnsisik	05.04.2011	22.12.2011	138	12
Tornirisk	09.04.2011	09.04.2011	1	4
Gråsisik	01.01.2011	25.09.2011	62	9
Grankorsnebb	13.03.2011	13.03.2011	1	3
Dompap	01.01.2011	02.12.2011	14	12
Kjernebiter	05.03.2011	03.05.2011	2	5
Gulspurv	02.04.2011	22.05.2011	2	5
Sivspurv	27.03.2011	25.09.2011	12	9

ADOPSJONSSKOLENE

Elever på 5. klassetrinn fra Østensjø skole har klippet fjorårets rotskudd med stor iver. Foto: Østensjø skole, 29.02.2012.

MANGE IVRIGE HENDER I ARBEID - STOR VIRKNING I KULTURLANDSKAPET

På slutten av 1960-tallet startet arbeidet med å grave kanaler i myrområdene i søndre del av Østensjøvannet og på Bogerudmyra. Omtrent samtidig startet også arbeidet med å legge turveier rundt vannet. Myrområdene var sammenhengende, velfungerende økosystemer som rensset vann i ferden mot Østensjøvannet.

AV FINN A. GULBRANDSEN

Bakgrunn for krattrydding

Hensikten med kanalgravingen var å gi hekkende fugler gode og uforstyrrete hekkplasser fordi turveiene ville føre til stor trafikk-økning rundt vannet. Inngrep i naturen fører ofte til uventet utvikling. Slik ble det også ved vårt kjære vann. De tidligere myrområdene som nå var blitt øyer fikk etter hvert et tørrere jordsmonn. Dette førte etter hvert til at krattvegetasjon fikk overtaket slik at øyene og strandområdene grodde igjen. Grøfing langs turveiene bidro også til uttørring av myrer og gjengroing. Slutt på fedrift på gårdene rundt vannet bidro også i samme retning. Ved Hornborgasjøen i Sverige har man hatt de samme problemene. Der sier man at når beitemark, slåtteenger og myrer gror igjen, forsvinner

fuglene. Denne problematikken er nedfelt i *Forvaltningsplanen for Østensjøområdet miljøpark*. Her slås det fast at krattrydding er viktig. Etter oppdrag fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus har Østensjøvannets Venner (ØVV) fra høsten 2010 lagt stor vekt på krattrydding. Det hele startet med rydding av en øy på østsiden av vannet i samarbeid med Statens naturoppsyn. Deretter har ØVV krattryddet Bekkasinmyra og en øy på vestsiden. ØVV har også fått god hjelp av foreningen ØX og andre frivillige. Arbeidet er utført etter oppdrag fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus. For at det ikke atter en gang skal gro igjen, bidrar skolene på en svært positiv måte for å hindre gjengroing.

Adopsjonsskolene dekker hele miljøparken

Abildsø, Bøler, Manglerud, Nøkle vann, Rustad og Østensjø skoler har til sammen adoptert* nærmest hele miljøparken. Ved siden av å legge mye av naturfag- og historieundervisningen sin til de adopterte områdene, vil skolene bidra med å holde områdene i orden på flere felt.

I de ryddede områdene vil skolene bidra med å fjerne fjorårets skudd. De er allerede godt i gang. Nøkle vann skoles elever var først ute. Her gjennomførte elevene på 7. trinn beskjæringen med stor iver og arbeidsglede. Avklippede skudd ble lagt i to store hauger ved gangveien. Øya ble klar til hekkesesongen 2012. Det er flere fuglearter som helt klart må ha åpne hekkeområder. For hekkingen ved Østensjøvannet er hettemåka en slik art. Den er i sterk nedgang i Nord-Europa. Den er en såkalt nøkkelart der den hekker fordi den beskytter andre hekkende arter som sivhøne, sothøne, toppand og toppdykker. Forsvinner hettemåka, kan vi risikere at de nevnte arter forsvinner, eller går sterkt ned i antall. Det er derfor viktig å få hettemåka til å fortsette hekkingen ved Østensjøvannet. Det har i høyeste grad skoleelevene fra Nøkle vann bidratt til.

På Bekkasinmyra er det ryddede området mye større. Problematikken er noe annerledes i og med at hettemåka ikke hekker her. Som navnet antyder, har enkeltbekkasin hekket i gamle dager. Nå er områdene rundt vannet for små til at vi igjen får hekking, men vi vil temmelig sikkert få se den oftere på trekk da Bekkasinmyra nå er mer åpen og innbydende for enkeltbekkasinen og flere vadere til å raste her. I tillegg er det mulig å få tilbake planter som har blitt skygget ut av krattskogen. Østensjø skoles 5. trinn gjennomførte klipping av fjorårets skudd med stor iver. De avklippede skuddene ble raskt og effektivt lagt i en kjempehaug ved turveien. Foreløpig har Østensjø skole fått det største arealet å holde åpent. I år bidro også elever fra Rustad skole for å holde Bekkasinmyra åpen. De kom med en hjelpende hånd da ØVV ikke tok nok høyde for de store mengdene oppslag på Bekkasinmyra.

ADOPSJONSSKOLENE

Læreutbytte for elevene

Før elevene startet arbeidet, fikk de en innføring i hvorfor områdene har grodd igjen. I den forklaringen ligger både historie, byplanlegging og naturfag. De fikk vite hvorfor det er viktig å holde områdene åpne, og de fikk vite at krøtterne som beiter på Bekkasinmyra også bidrar til at området ikke gror igjen. Samtidig ligger det mye naturfaglæring i å studere adopsjonsarealene i etterkant av jobben. Hvilke fremmede plantearter har forvillet seg hit? Hvordan kom de hit? Hvilke konsekvenser kan fremmede plantearter føre til? Hva slags planter dukker opp? Hvilke fuglearter hekker og hvilke raster? Hvor drar fuglene videre?

Oppdragende atferd i naturen

Elevene vil også kunne dra nytte av kunnskapen om hvordan vi skal oppføre oss i naturen. Med den iver og lærevilligheten som elvene fra Nøkle vann, Rustad og Østensjø skole viste, er det grunn til optimisme. Sist, men ikke minst oppførte de seg eksemplarisk under utføring av oppdraget. En skikkelig takk til de elevene som har deltatt. *Lærere og foreldre har all grunn til å være stolte av dere!* Det nye Østensjøvannet våtmarkssenter på Bakkehavn vil være navet i ØVVs samarbeid med skolene. Gjennom elveadopsjonen har skolene forpliktet seg til å lære ”sine” områder å kjenne. ØVV vil bistå med hjelp i planleggingen og undervisningen om det er nødvendig. Besøk på våtmarkssenteret vil gi skolene inspirasjon og forhåpentligvis bedre kunnskap om våtmarker generelt og om Østensjøområdet miljøpark spesielt. Det blir spennende å følge dette samarbeidet framover. ØVV vil etter hvert tilby kurs for lærere på våtmarkssenteret.

- *Oslo Elveforum (OE) som ØVV er en del av, utfordrer skolene til å adoptere en elv, bekk eller vann i nærheten av skolen. Når avtale er inngått med en skole, utarbeider Oslo Elveforum adopsjonsbrev og kart i samarbeid med Vann- og avløpsetaten i Oslo Kommune.

Skolene mottar adopsjonsbrev, undertegnet av Oslos ordfører, der de forplikter seg på å **oppleve og bli kjent med natur- og kulturverdiene, ta hensyn til planter, dyr og kulturminner og melde fra om ulovlig forurensning og holde vann og strandkanter fri for søppel.**

Elever i klasse 7 a og b på Rustad skole klipper fjorårets rotskudd på en kanaløy på østsiden av Østensjøvannet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 13.02. 2012.

CATHRINES
HJØRNE

FRA RUNEPINNE TIL SKJERMPOST OM BREV OG POST – I HISTORIE OG LITTERATUR

Jeg leste for en tid siden en melding om at håndskriften er i ferd med å forsvinne. Vi skal kommunisere med e-post, SMS-meldinger og nettmeldinger på Facebook og Twitter. Kast penn, blyant og papir.

TEKST CATHRINE SENJE

Rustad gård var postgård trolig fra 1647 til ut på 1800-tallet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 17. september 2002.

Men hvis personlige brev forsvinner, mister vi noe viktig. Brev gir oss en innsikt som ingen annen kilde kan gi. Blir det private brevet borte, er bare julekortene igjen – fordi noen tjener på dem. Brevet er et ”urfenomen” for personlige meldinger! Og hva vil biografene si?

Posten har fått ny logo med moderne design. I annonser forklarer Posten oss hvor storartet dette er. Men det må ha kostet mye å male biler og postkasser!

Runepinne

De eldste ”brev” er runeinnskrifter på treflisser. Under de arkeologiske undersøkelsene på Bryggen i Bergen etter brannen i 1955 fant man 597 runepinner som kunne fortelle både om privatliv og handel, og noen er svært private.

Budstikke

Vi kan vel ikke kalle budstikka for et brev, men den var et budbringersystem regulert av lovbestemmelser. Enkelte steder i landet var budstikkene i bruk til slutten av 1800-tallet. De skulle først og fremst varsle om ufred.

Norsk postvesen

I 1642 ble Hannibal Sehested gift med Christians IVs datter, og samme år utnevnt til stattholder i Norge. I 1647 ville han opprette et eget norsk postvesen. Det ble først forpaktet til private som et privilegium, og overdratt nederlenderen H. Morian for 20 år. Det vil si til 1667. Det gjaldt etterkommere og slekt. Men Morian døde på en reise i 1648, og en ny måtte ansettes – helst en av arvingene. Enken overtok i 1650 med samme betingelser som avdøde. En hollandsk ingeniør, Isaac van Geelkerck, gift

med Morians datter, ble generalpostmester i 1652. Han var godt kjent som landmåler og karttegner. Men han ble senere opptatt av militære gjøremål og forlot stillingen i 1657. Men nå var det dukket opp en mann som ønsket å overta postprivilegiet. Det er Selius (eller Selio) Marselis.

Selius Marselis og det norske postvesen

Han var en bereist mann og en smart forretningsmann. Han hadde lånt kongen penger til krigen mot Sverige, og dermed kunne han utnytte sin stilling. Han flyttet til Christiania i 1644, fikk borgerrettigheter og skattefritak som stadig ble fornyet, og ble byens rikeste mann i en fart. Nå ville han få tak i det norske postvesen. Han skjønte at dette ville bli en bra inntektskilde, og i 1653 ble han inspektør og direktør. Det ble fort uenighet mellom Geelkerck og Marselis, begge klaget til kongen – og Geelkerck ble pålagt å rette seg etter Marselis. Geelkerck trakk seg tilbake etter et par år og overlot privilegiet til en annen av Morians svigersønner, Jakob Jensen.

Får Abildsø gård av Kronen

I 1651 fikk Marselis gården Abildsø som frigård av Kronen. Han beholdt gården til 1663 og brukte den til hestehold. Han beholdt sine privilegier, fikk portofrihet og tilsagn om at hans sønn Gabriel skulle få stillingen etter ham. Marselis døde i 1663.

I 1667 ble sønnen Gabriel utnevnt til generalpostmester. Morians svigersønn Jakob Jensen var generalpostmester i Norge og postmester i Christiania til 1668. Da ble postprivilegiet overført til Gabriel Marselis, sønn av Selius.

Postbøndene

Christiania var et naturlig sentrum for det norske postvesen. Ruter til alle landsdeler startet her, og all post til utlandet passerte byen. Og postbefordringen innenlands kostet ikke postmesteren et øre. Det ble utpekt visse postgårder og postbønder som pliktet å utføre posttjenester uten betaling. Postbøndene hadde lettelsener som skattefrihet, fritagelse for militærtjeneste og underhold av offiserer og soldater.

Postgården Rustad

Her i vårt distrikt må det også ha vært postgårder. Rustad er en av dem, nevnt i 1677, og det er rimelig å tro at gården har vært postgård siden etableringen av postvesenet i 1647. I et postre-

Postbonde på førstedagskonvolutt til frimerker for norsk malerkunst 14.11.1980. Merk posthornet han blåser i og varsler sin avløser.

glement fra 1689 omtales Torstein Rustad som postbonde med ansvar for postkjøringen fra byen og sørover til Prinsdal. Oppsitteren på Jørgensrud (nå Sarabråten) skulle hjelp til. Begge gårder er oppført som postgårder iallfall til 1800.

Selve ordet ”post” betyr egentlig holdeplass, et sted hvor man byttet hester og utvekslet informasjon. Det ble utpekt postgårder og postbønder som fikk ansvar for frakten.

De første rutene gikk ut fra Christiania, og byen ble det naturlige sentrum for alle ruter til andre landsdeler og postsendinger til utlandet.

Posthornet

I 1730 ble postbøndene pålagt å bruke horn og postskilt. Hornet var et fast symbol, og når en postbonde var ferdig med sin runde og nærmet seg neste gård blåste han i hornet for å varsle sin avløser.

En gang viste det seg at hornet var nyttig. Postfører Turtveit ble tatt av et ras mellom Røldal og Seljestad i 1903. Der lå han i over 50 timer, men greide å grave seg ut – med posthornet sitt! I Seljestadjuvet står en minnestøtte over postfører Turtveit.

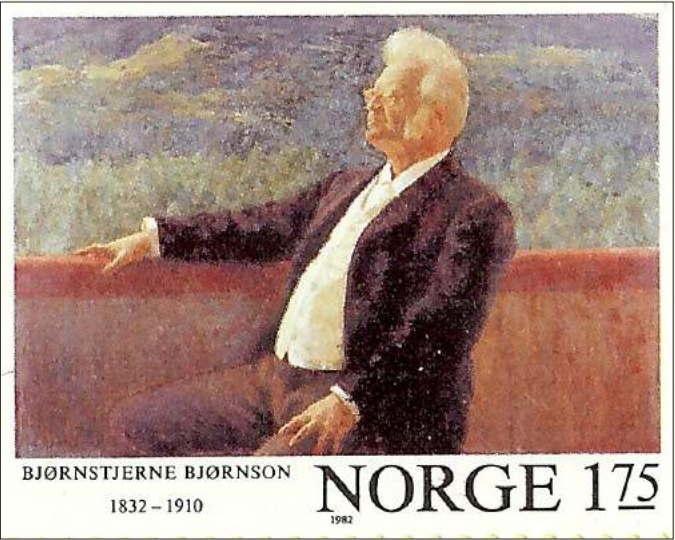
Brev til Haakon Tveter, stemplet Hamar 16. juni 1873. Før han overtok Østensjø gård var han forpakter av Ladegaardsøens Hovedgaard, det som i dag heter Kongsgården på Bygdø. Frimerket: «TRE SKILLING» med posthorn. Tveter hadde utstrakt korrespondanse med sine forbindelser. Merk den elegante håndskriften.

Frimerker

De første frimerkene kom i England i 1840, i Danmark i 1851 og i Norge i 1855. Dette førte til økning i postsendinger. Etter hvert begynte folk å samle på frimerker, og i dag er de et samleobjekt som Posten tjener godt på.

Brevskriverkunst

Brevskriverkunsten kunne man lære i bøker for profesjonelle brevskrivere. Man la vekt på det formelle, som her: ”Stormægtigste Arvfekonge, Aller naadigste Herre! Jeg beer i aller dybeste Underdanighed, og for den store Naade Eders Kongelige Majestet hidindtil mig tilvendt, dog aller naadigst vilde afbryde nogle faa Minutter til vedlagte allerunderdanigste Igjennemlesning.” Underskrevet: ”Eders Kongelige Majestests aller underdanigste tro Knegt P.Tordenskiold.” Dette forteller mye både om avsender og mottaker.

Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910) var en flittig brevskriver. Han ble hedret med frimerke i 1982, 150 år etter han ble født.

Omslaget til Kjærlighets Brevbok for Damer, Kristiania 1909. Norsklæraren nr. 5 2000.

Postvesenet på vei ut

I dag ser det ut til at Postvesenet er på vei ut. Mange av oss beklager dette. Det er mange tusen mennesker her i landet som ikke har tilgang til digitale hjelpemidler som e-post og nettbank. Telenor bestemte for et par år siden at de ville ha kunder med tilgang til nettbank. De som ønsket å motta papirgiro ble pålagt en avgift på kr. 35 pr. giro. Dette ble mottatt med skuffelse og sinne fra mange - særlig eldre, som av flere grunner ikke hadde egen PC. Postbanken, som vi eldre husker med glede, er borte. Den er ”spist opp” av DNB.

Jeg har venner uten PC, og jeg er en ivrig brevskriver til dem. Og det akter jeg å fortsette med. På et seminar på Røros i 1997 fikk alle deltakerne en mappe med brevpapir og et sitat av Falk-berget: ”Den dagen det ikke skrives brev, vil livet miste mye av sitt lys og sin varme.” Tenk litt på det.

FIRFISLEN – VERDENS NORDLIGSTE KRYPDYR

Etter å ha manglet en godt dokumentert registrering av firfisle kunne vi endelig ta noen bilder av et individ som kravlet seg over grusen til et hus i Langerudsvingen. Den var skadd i venstre øye og hadde «kastet halen», som er en egenskap for å forvirre fiender som forfølger den. Det kan derfor tyde på at den kanskje nylig hadde vært igjennom tøffe tak i møte med ett eller annet dyr. Ved Østensjøvannet kan vi nå glede oss over flere sikre registreringer av firfisle. Takket være årvåkne beboere ved Bjørnsenskogen fikk tekstforfatteren også tatt noen nærbilder av arten.

AV AUDUN BREKKE SKRINDO

Kvikk og rask

Dette krypdyret er en kvikk og rask art som kjenner vibrasjoner i bakken når du tramper på din vei gjennom naturen. Dersom den er varm og i full vigør stuper den i skjul lenge før du kommer i nærheten. Derfor vil så få av oss få se den. Dersom du i tillegg setter deg ned for å se etter arten er det viktig at du har god hørsel. Det er ofte raslingen i tørket gress som avslører firfisla på vei gjennom terrenget.

«Øgler»

Ordet «øgle» har en egen fasinasjon på oss mennesker. Det er med skrekkblandet fryd noen har skapt myten om at «øgler» er skumle snikende monstre. I biologisk systematikk er ekte øgler kun betegnelsen på en underorden under ordenen skjellkrypdyr. Norge har bare to representanter fra denne underordenen, firfisle og stålorm.

Verdens nordligste krypdyr

Firfislen er til gjengjeld den mest utbredte øglearten i sin slekt. Den er samtidig verdens nordligste krypdyr, og altså en skikkelig hardfør liten skapning innen denne grenen av zoologien. Firfislen foretrekker en lang rekke habitater og miljøer, men må ha innslag av skog, busker og fuktig mark. På menyen står en lang rekke byttedyr, men edderkopper, gresshopper og teger er det som står øverst på ønskelisten. Firfislen føder levende unger, og hunnen går drektig ca. tre måneder i Skandinavia. Firfisler kan bli opptil ti år i fangenskap.

Artsobservasjoner

Sammen med økt krav til kunnskap om alt som omgir oss i naturen har det blitt lagt til rette for at flere naturinteresserte skal kunne bidra til å finne ut hvor de mange artene i naturen holder til. Artsobservasjoner.no er miljø-Norges tiltak for å få på plass detaljert informasjon om hvor vi finner forskjellige arter ute i våre omgivelser. I denne portalen kan du både registrere arter du har sett selv, finne ut hvor i Norge man finner forskjellige arter, hvor i systematikken de hører hjemme, hvilke dyr som er rødlistet og mye, mye mer.

Firfislen er den mest utbredte øglearten i sin slekt og det krypdyr som går lengst mot nord. Bildet er tatt 24. mars 2012 i Langerudsvingen.

Send inn observasjoner

Blant alle våre medlemmer er det mange som kan kjenne igjen arter. Nå er det opp til dere andre som oppdager organismer, gjerne firfisler, å sende inn observasjoner, slik at vi kan få flere prikker på kartet. Dette er helt avgjørende når det dukker opp planer som truer miljøparken vår. I mange utbyggingssaker er det avgjørende at forekomster av viktige arter er godt dokumentert i miljøparken.

God tur ut, for å se etter verdens nordligste krypdyr!

Utløpet av Smedbergbekken sett fra fugleskjulet 24. april 2012. Smedbergbekken er en av tilførselsbekkene som har størst forurensning.

GODT VANNMILJØ I OSLO

«I Norge har vi mye vann av god kvalitet, men mange vannforekomster har likevel en dårlig miljøtilstand. Dette gjelder ikke minst et så urbanisert område som Osloregionen. Med EUs vanndirektiv og vannforskriften settes det fokus på det kontinuerlige arbeidet for et godt vannmiljø. Dette betyr at vannet i Oslo vil bli renere og at blant annet levevilkår for fisk vil bedres. Flere steder vil man igjen se bekke- og elvestrekninger i byen der de tidligere lå nedgravd i rør».

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Slik innleder Bymiljøetaten sin nettside som bakgrunn for det som har fått navnet Bekkelagsbassenget vannområde, en del av Glomma vannregion. Bekkelagsbassenget vannområde, som er inndelt i 34 vannforekomster, omfatter størstedelen av vassdragene som renner gjennom Oslo kommune. Østensjøvannets plass blant Norges vassdrag er dermed bestemt med alt det innebærer av vannforvaltning.

Lokalkunnskap

For å få til et bedre vannmiljø er lokalkunnskap avgjørende. Kommunen oppfordrer derfor til innspill om hvilke forurensningskilder og andre påvirkninger vi bør fokusere på. Alle inviteres til å delta i vannforvaltningsarbeidet!

Hele Bekkelagsbassenget vannområde inngår i vannforskriftsarbeidets planperiode 2, der forvaltningsplan skal utarbeides

innen 2015 og miljømålet nås innen 2021. En rapport til Vannregion Glomma fra Bekkelagsbassenget vannområde om *Vesentlige vannforvaltningsspørsmål*, datert 2. april 2012 setter fokus på flere sentrale forhold som også har direkte relevans for Østensjøvannet.

Urban påvirkning

Hovedutfordringene i Bekkelagsbassenget vannområde finner vi i byvassdragene og fjorden, der urban påvirkning gjør seg gjeldende. Eksempler på urban påvirkning er spillvannslekkasjer, avrenning fra tette flater og fysiske inngrep som kulverter og bekelukkinger. Arealbehov til byutvikling legger press på grøntområder og buffersoner langs vassdrag som er viktige for infiltrasjon, fordroyning og rensing av overvann. Fortetting fører til økt andel tette flater, som i kombinasjon med klimaendringer gjør at byutviklingen må planlegges for å hindre negativ påvirkning

på vann og vassdrag. Store ressurser må settes inn i vannforvaltningsarbeidet ettersom 41 % av vannforekomstene i Bekkelagsbassenget vannområde har risiko for ikke å nå miljømålet om «god økologisk og kjemisk tilstand» innen 2021.

Østensjøvannet har risiko for ikke å nå miljømålet

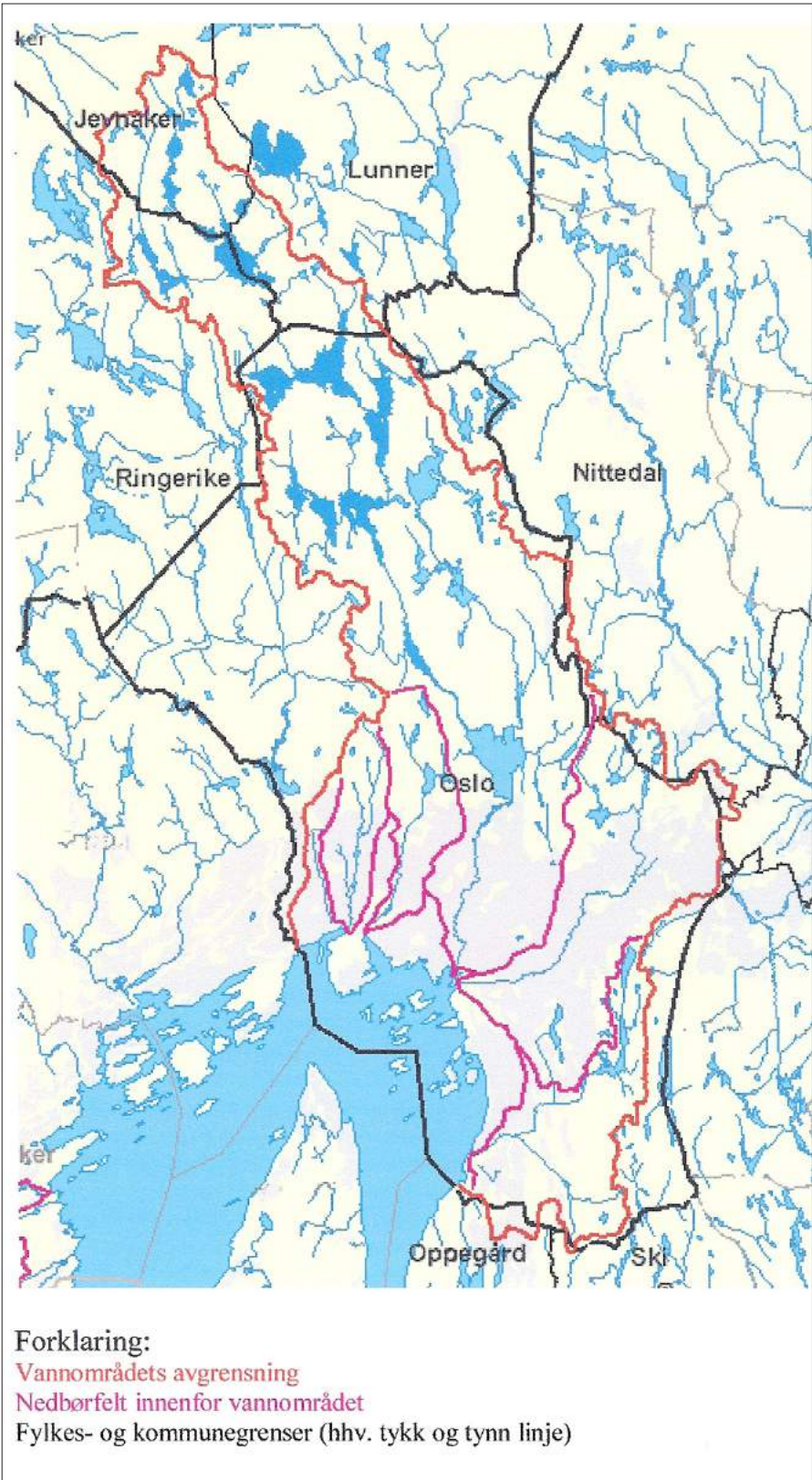
Av innsjøer sies det i rapporten at «det kun er Østensjøvannet som har risiko for ikke å nå miljømålet. Innsjøen ligger i byggesonen og blir påvirket av blant annet avrenning av tette flater, spillvann og avrenning fra landbruk. Vasspest i Østensjøvannet utgjør en stor utfordring».

Organisering

Organiseringen av arbeidet er bestemt ved at det er opprettet et vannområdeutvalg, en administrativ prosjektgruppe, diverse temagrupper og en referansegruppe. Vannområdeutvalget vil ha det overordnede ansvaret for vannforskriftsarbeidet i vannområdet, forestå avklaringer av prinsipiell karakter, i tillegg til å forberede for nødvendig politisk forankring underveis. I arbeidet med vannforskriften, vil den administrative prosjektgruppen, underordnet vannområdeutvalget, ha løpende møtevirksomhet. Det er på dette nivået at mye av det faglige utredningsarbeidet vil foregå. Temagrupper etableres for å utarbeide rapporter når den administrative prosjektgruppen finner dette nødvendig.

Referansegruppe – Østensjøvannets Venner er med

Lokalkunnskap er viktig og en referansegruppe vil kunne bidra med uvurderlige innspill til vannforvaltningsarbeidet. Dette kan for eksempel være å melde fra om forurensningskilder, forsøpling og uheldige inngrep i kantvegetasjon. Alle som har en interesse for vannmiljøet kan delta i referansegruppen. Selv om man ikke er involvert i en organisasjon, kan man likevel engasjere seg i arbeidet for et bedre vannmiljø. Ta kontakt, oppfordrer Bymiljøetaten! Østensjøvannets Venner er representert i referansegruppen og vil der formidle nødvendig informasjon om Østensjøvannet med tilførselsbekker og avløpsbekk.

Bekkelagsbassenget vannområde strekker seg inn i åtte kommuner. Størstedelen av arealet ligger i Oslo, men også deler av Jevnaker, Lunner, Nesodden, Nittedal, Oppegård, Skedsmo, Ski og Ringerike ligger i dette vannområdet. Vannområdet er inndelt i 34 vannforekomster.

NATUR- OG KULTURKVALITETER I ØSTENSJØOMRÅDET MILJØPARK

Hensikten med krattfjerningen er å gi opprinnelige planter bedre lysforhold. Her er folk fra miljøvernnavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus i gang med motorsagen 26. oktober 2011.

BOGERUDMYRA ØST

TEKST TOR ERIK BRANDRUD, FORSKER VED NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING
FOTO LEIF-DAN BIRKEMOE

Feltbeskrivelse

Lokalisering: Felt 30 og deler av felt 19, kart over Østensjøområdet Miljøpark.

Naturtyper: Rikere sumpskog, fukteng, dammer.

Beliggenhet: Den flatlendte sumpmarka øst for gangveien langs Bogerudmyra er avgrenset mot nord av Østensjøveien og turveien fra parkeringsplassen, mot øst av boligfelt og Bogerudskogen (felt 19).

Beliggenhet, historie, naturgrunnlag og inngrep

Området utgjøres av den flatlendte sumpmarka øst for gangveien langs Bogerudmyra, og er avgrenset mot nord av Østensjøveien og turveien fra parkeringsplassen, mot øst av boligfelt og Bogerudskogen (felt 19). Store deler av området er preget av høy grunnvannstand, med flere vanddekte arealer, inkludert en dam med trebro mot parkeringsplassen i nord. Arealene langs turveien (dvs. søndre- og midtre del av lokaliteten, nord til tverrgående turvei) er foreslått inkludert i naturreservatet av Hansen og Falck (2000) med bakgrunn i insektfaunaen. Oldtidsveien Enebakk – Oslo gjennom Østmarka har gått gjennom området, men det er usikkert hvor.

Vegetasjon og planteliv

Området har rike fuktenger, rikstarrsummer og rike viersumpskoger (gråseljesumper), og det er særlig rike partier langs fastmarks skråningen. De uvanlige rødlisteartene tuestarr (*Carex cespitosa*) og stautstarr (*Carex acutiformis*) forekommer her. Den sistnevnte er bestandsdannende, og forekommer rikelig i åpne rikstarrsummer bl.a. langs fastmarksskråningen (langs østkanten av felt 30), omkring dammen helt i nord (mot parkeringsplassen) og ved tverrgående turvei. Sumpskogen er helt dominert av gråselje, med noe istervier og svartvier. Det er mye ung krattvegetasjon som vokser opp, men også noen eldre, gjerne nedliggende kratt. Stedvis er sumpskogen meget fuktig, bl.a. med bekkeblom og slyngsøtvier. Helt i kanten mot fastmarka langt sør i felt 30 er det stor myrfiol, samt en større forekomst av hybrid mellom stor myrfiol og vanlig myrfiol (*Viola epipsila x palustris*). Her i sør er det også en velutviklet sumpskogsmoseflora med bl.a. en del fagermoser.

Sopp, lav og moser

Områdets sopp-, lav- og moseflora er lite kjent. Sumpskogen har sannsynligvis en rik moseflora, med vann/vannkantarter som vrangklo og tjønnmose-arter, samt stedvis kravfulle sump

NATUR- OG KULTURKVALITETER I ØSTENSJØOMRÅDET MILJØPARK

moser (se over). Få lav- og sopp-arter opptrer i åpen sumpmark. Viersumpskogen kan imidlertid huse en artsrik soppflora, både av jordboende arter knyttet til vier/gråselje (mykorrhiza-sopp), og vedboende sopp. Den tidligere rødlistede soppen seljepute (*Hypocreopsis lichenoides*) er registrert flere steder på gråselje på Bogerudmyra, sannsynligvis innenfor dette området (Arve Græsdal, pers. medd.).

Virvelløse dyr

Det foreligger ikke fellefangst av insekter fra dette delområdet eller fra andre deler av Bogerudmyra (Hansen & Falck 2000). Data fra andre våtmarksområder ved Østensjøvannet tilsier imidlertid at lokaliteten har en artsrik og spesiell insektfauna, og bør kunne huse flere rødlistearter. (Entomolog Geir Søli har funnet flere nye insektsarter for Norge i dette området siden Brandrud skrev artikkelen). Et par sjeldne (R) sommerfugler er funnet i Bogerudmyr-området; *Clepsis spectrana* og springfrøvikler (*Pristerognatha penthinana*). Sistnevnte viser seg imidlertid å være mer vanlig enn antatt i Norge, og bør neppe rødlistes.

Fugl og pattedyr

Våtmarksområdet er matsøkings- og hekkeområde for en rekke småfuglarter, bl.a. gransanger. Dobbeltekkasin og enkeltbekkasin er observert på trekk. Rev og flaggermus bruker området.

Verdivurdering for Naturtypekartleggingen

Svært viktig A-område

Området vurderes til svært viktig naturtype pga. forekomst av rike, velutviklede rikstarrsummer (truet vegetasjonstype), fuktenger og vier (gråselje) sumpskog av stor viktighet for en rekke spesialiserte arter innenfor ulike organismegrupper. Flere rødlistede arter er funnet her, og det er potensiale for flere (relativt lite undersøkt). Lokaliteten må sees i nøye sammenheng med reservatdelen av Bogerudmyra. Flere av de rike våtmarksselementene er vel så velutviklet her utenfor reservatet. Store deler av denne lokaliteten er foreslått innlemmet i naturreservatet av Hansen & Falck (2000).

Folk fra miljøvernnavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus og arbeidsgruppa i Østensjøvannets Venner drev krattrydding 26. oktober 2011.

Bogerudmyra ligger på østsiden av turveien og er markert med et skilt som forklarer bakgrunnen for ryddingen. Bildet er tatt 29.04.2012.

Trusler/aktuell skjøtsel

Tilgroing av våtmarka er den største trusselen mot det sjeldne og sårbare mangfoldet i området. Nasjonalt truede vegetasjonselementer som den rike storstarrsumpen står i fare for å vokse igjen med gråseljekratt. Bogerudmyra har sannsynligvis vært langt mer åpen tidligere, og vært preget av myr, sump og fuktenger. Kanalgravningen har medført en dreneringseffekt, som kombinert med redusert oversvømmelse og endret bruk av området (opphevet myrslått og beite), har gjort at skog har kunnet etablere seg. Denne gjengroing pågår fortsatt, med unge gråseljekratt som rykker utover i de åpne sumpmarkene.

Det er store biologiske verdier knyttet også til krattskogen, og det er derfor neppe ønskelig å fjerne store deler av denne vegetasjonen som er naturlig hjemmehørende her. Det bør imidlertid foretas krattrydding i kantene, slik at en hindrer krattskogen i å rykke videre utover i de åpne storstarrsumpene og fuktengene. I tillegg bør vurderes en tynning av viersumpskogen ved at unge kratt tas ut. En slik tynning må i så fall repeteres med jevne mellomrom pga. nytt, kraftig oppslag fra stubber. Utvidelse av parsellhagene (helt nord i området) kan også utgjøre en trussel mot den rike sumpvegetasjon.

Rustad skole har adoptert området, og vil fjerne årets skudd/oppslag om høsten.

Den første seksmeter stokken plasseres i hullet i isen. Stokken er spisset som et bor i enden og skyves ned mot bunnen.

SAMMENSKJØTING AV ØYER, KRATTRYDDING, FLISKUTTING OG OPPUSSING.

Østensjøvannets Venner er så heldige å ha en gjeng flotte voksne damer og herrer som hver mandag møtes til dugnad et eller annet sted i Østensjøområdet miljøpark. Arbeidsgleden er stor, og jobben som utføres er til glede for brukerne av området.

TEKST FINN A. GULBRANDSEN
FOTO LEIF-DAN BIRKEMOE

Av praktisk arbeid har vi bidratt med fjerning av vasspest, pusset innvendig og bonet gulv i kårstua på Bakkehavn, skrappt og malt kårstua utvendig slik at den så vakker ut ved åpningen av våtmarksenteret. Vi har bidratt til å fjerne kratt på en av øyene på vestsiden, fortsatt krattrydding på Bekkasinmyra, hengt opp nye plakater på tavlene, kvernet opp kvist sammen med ØX og Statens naturoppsyn og kjørt bort kvist. Den praktiske skjøtselen som utføres, er etter oppdrag fra Fylkesmannen eller Bymiljøetaten som gir oppdraget etter befaring.

Samfunnsansvar og god mosjon

Det imponerende med dugnadsgjengen er gleden over å kunne utføre noe praktisk i miljøparken til glede for andre. Mange av deltakerne gir uttrykk for at de selv får god mosjon av arbeidet som utføres. Samtidig tar de et samfunnsansvar som bidrar til større opplevelser for oss alle. Det er sannsynlig at naturopplevelsene blir større i miljøparken takket være denne innsatsen. Skjøtselsarbeidet passer som hånd i hanske til ØVVs visjon om å overlevere området til neste generasjon i bedre stand enn det er i dag.

Lærer av Sverige

I flere naturreservat i Sverige er krattrydding satt i system. Der sier de at når slåtte-mark, myrer og enger gror igjen, forsvinner fuglene. Det har sin enkle forklaring i at kulturlandskapet har et langt rikere fugleliv enn krattskog. I gamle dager ble mye av vårt område benyttet til slåttearealer eller beite. Dette har opphørt. Grøfning langs turveier fører til at våtmarkene blir tørrere, og konsekvensen er hurtigere gjengroing.

Etter at Bekkasinmyra nå er ryddet, vil det settes på ennå flere krøtter enn i fjor. Beitet vil bidra sterkt til at myra forblir åpen. (Se for øvrig artikkel på side 30 om adopsjonsskolene i arbeid).

Om å skjøte øyer

På en befaring i fjor høst utfordret seniorrådgiver Jon Markusen hos Fylkesmannen oss til å skjøte sammen øya på vestsiden. Den hadde delt seg i to. Dugnadsgjengens Johan Mollatt satte seg ned og tegnet konstruksjonen som i dag ”holder” øyene sammen. Arbeidet med pæling må skje på vinteren. Stokker av malmfuru spisses som et enkelt bor i den tynneste enden. Johan har laget en klave som festes til stokken. Det bores et hull i isen. Et par mann fra arbeidsgruppa holder i klaven, går rundt og rundt og stokken skruses ned i bunnen av vannet. Deretter festes stokker på toppen av pælene, og rammen er ferdig. Oppi rammen fyller man på med kratt som er ryddet fra øya. Kvistene synker etter hvert sammen, og på toppen av det hele legges bunter av takrør. Gjengen rakk ikke dette før isen gikk, så takrørene legges på vinteren 2013.

Is og tele

Skjøtselen i naturreservatet er en stor utfordring fordi mest mulig må skje mens isen er sikker eller det er tele i bakken. Da siste vinter var usedvanlig kort, ble sesongen ganske hektisk.

Bli med!

Men den driftige arbeidsgruppa kom igjennom. I mars ringte Kari og Per Frislid og meldte seg på. Vi oppfordrer flere til å gjøre som dem. Ring Finn Gulbrandsen på 481 58 776. God mosjon, mye hygge og latter garanteres! Arbeidstid fra kl. 1030 – 1400.

Kårstua på Bakkehavn males. Fra venstre Tore Dahl, Bjørn Steensrud, Thorbjørn Handeland og Arne Wold.

Pause med boller og kaffe. Fra venstre Bjørn Steensrud, Per Tokle, Cato Stroda, Finn A. Gulbrandsen, Finn Tschudi, Tore Dahl, Arne Nyberg og Kjell Maalo.

Johan Mollatt og Thorbjørn Handeland på Bekkasinmyra med hver sitt fange kvist.

Dugadsgjengen trenger flere medlemmer. Vi holder på hver mandag fra 1030 -1400 med dugnadsarbeid i miljøparken. Har du anledning til å være med, ring Finn A. Gulbrandsen, tlf. 481 58 776, mail: fi.gul@online.no, og meld deg på.

Kvisthuggeren går for fullt. Med belter kunne den kjøre inn på myra der kvistene var.

Entreprenør Bjørn Løvold gjorde en god opprenskningsjobb i Østensjøbekken langs Granhekkveien. Foto 21. november 2011.

OPPRENSKNING I ØSTENSJØBEKKEN – STOR VIRKNING

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Østensjøbekken langs Granhekkveien har lenge hatt dårlig vann-gjennomstrømning. I et forsøk på å bedre forholdene engasjerte Bymiljøetaten entreprenør Bjørn Løvold med å renske bekken for siv, gress og vannplanter i november 2011. Beboerne har tidligere også forsøkt å bedre gjennomstrømningen, men det er helt klart at det måtte stor redskap til for å mestre oppgaven. Arbeidsgruppen i Østensjøvannets Venner gjorde for et par år siden opprenskning sør for «Barnas bro».

Stillestående vann

Stillestående vann skaper lukt samtidig som det ikke er særlig estetisk. Det som ikke er pent innbyr gjerne til at søppel lett kastes på samme sted. Flere tilfeller har blitt rapportert og det beboerne ikke har klart å fjerne selv måtte Bymiljøetaten ta seg av. Vånd har tidvis vært å se som har gras og siv som hovedføde.

Det fortelles av en eldre huseier i Granhekkveien at Aker kommune frem til kommunesammenslåingen i 1948 kom hver høst og rensket opp i bekken. Den gang var flom i Østensjøvannet er større problem, ikke minst med oversvømmelse av Østensjøveien i sørenden av vannet. Og Østensjøbekken var eneste avløp, det var før tunnelen ble bygget midt på 1960-tallet. Da var nok presset på kommunen ekstra stort.

I vinter har det av andre årsaker tidvis vært vond lukt langs bekken. Årsaken til dette problemet er tatt opp i en annen sammenheng, se side 15.

Frisk vanngjennomstrømning

I april 2012 var det en fornøyelse å se bekken med frisk vanngjennomstrømning. Ingen vanskelighet med å se bunn. Stokkendene fikk god fart i bekken. Enkelte huseiere hadde til og med beplantet bekkens kantsone med vårens blomster. Slik vil vi ha det – også i tiden fremover. Vi får håpe at kommunen reserverer midler på budsjettet til jevnlig vedlikehold.

”DØDE HUNDER OG ALL SLAGS RUSTENT JERN OG GAMLE KLÆR”

Østensjøbekken var frem til ca. 1910 åpen helt fra Østensjøvannet og frem til Alnaelven ved Bryn jernbanestasjon. Gradvis ble bekken lukket, både av plasshensyn, men ikke minst fordi det luktet vondt av vannet. Man brukte bekken som avfallsplass, og kloakken fra husene i nærheten ble sluppet rett ut i bekken. Slik var det med mange av bekkene i Aker. Lukking ble etter hvert et allment folkekrav.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Myndighetene vegret seg over kostnadene med lukking og utsatte saken til opinionen var på bristepunktet. Les bare her hva som stod i *Østre Aker avis – Bryn og omegns velforeningers forbund*, for 5. desember 1929:

-Det gikk et rent sjokk gjennom folket her oppe da Østensjøbekken plutselig en morgen gikk ½ meter over Østensjøveien og ødela denne et langt stykke og samtidig forårsaket andre ødeleggelser.

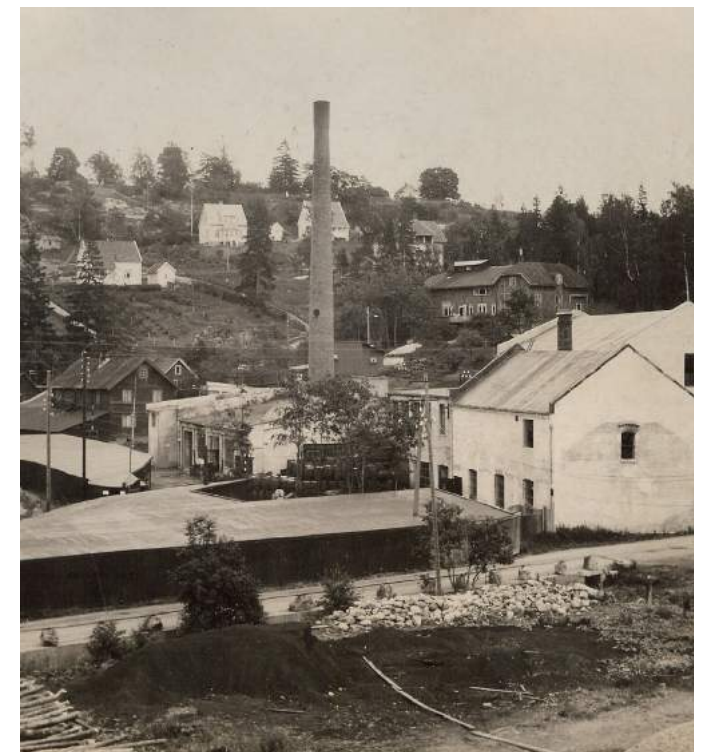
Årsaken var den store flom som rev med seg alt som lå i den åpne bekk så som døde hunder, allslags rustent jern (bl.a. store jernplater) og gamle klær o.s.v. som i flere år var samlet opp i bekkeliet. Flommen førte det mot sluket hvor bekken er lagt i kloakkrør. Denne forunderlige samling fylte straks sluket og vannmassene brøt utover og langsmed Østensjøveien.

Vannet ødela noe forferdelig og vi tror katastrofen kunne vært unngått hvis bekken overensstemmende med Velforbundets henstilling hadde vært lukket, for det avfall som tettet sluket.

Myndighetene bør ta lærdom av dette og etterkomme Velforbundets henstilling om lukking som vi gjengir her:

Under arbeidet med å bygge ny kulvert dukket det opp gamle kloakkrør med direkte utløp i Østensjøbekken. Bildet er tatt 30. juni 2011.

Dette bilde er trolig tatt tidlig på 1930-tallet. Østensjøbekken er på det strekket vi kan se her lagt i rør. Den kom ut i åpningen under veien (Gamle Østensjøvei, nå Harry Fettes vei) rett under stabbesteinen til høyre. Kilde: Østensjø lokalhistoriske bilder.

”Til Akers Formannskap ad Østensjøbekkens lukning:

Beboerne langs Østensjøveiens nedre del (Bryn - Fettfabrikken) har nu i flere sommere fra denne kloakkliknende bekk vært sterkt plaget av stanken.

De kommunale myndigheter er ganske sikkert også oppmerksom herpå. I det sentrale strøk bekken går er det i de siste år oppført flere våningshus hvis kloakkledning munner ut i bekken og følgen er at stanken har tiltatt. Østensjøveien er undergravet så en del stabbesteiner er falt ned i bekken og ferdsele der er ikke uten fare.

Velforbundet tillater seg derfor å henstille til det ærede formannskap og la den i 1925 påbegynte lukning av bekken fortsette opp til Fettfabrikken”.

Bryn og omegns velforeningers forbund besto rundt 1930 av følgende velforeninger: Alnabru Vel, Bryns Vel, Golia Vel, Hellerud Vel, Høienhall Vel, Høienhall Hovedgårds Vel, Opsal Vel, Rognrud Vel og Ryen Vel. Det var i stor grad vellene som målbar innbyggernes saker og brakte disse frem for Aker herredsstyre. For Østensjøbekkens del ble den i løpet av 1930-tallet lukket slik den er i dag - fra Mølledammen ned til Alna går den i rør.

Biene roes med røyk.

DE MINSTE HUSDYR

En rekke med bikuber står oppstilt på oversiden av frukthagen sør for hovedhuset på Abildsø gård. Det gir kort vei til nektar for de mange arbeidsbiene. Og for sikker bestøvning av blomstene.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Rett bak eplehagen står det 10 bikuber, i hver kube er det 10.000-15.000 bier, dvs. at 100 000 – 150 000 bier er parat til å pollinere (bestøve) epleblomstene. Bikubeeier Arild Hansen bruker røyk til å roe biene mens han endrer plasseringen av platene som det samles honning i. Dette for å bedre plassen for biene. Det er Asgeir Føyen som ønsket bier i nærheten av eplehagen, får vi vite. -Vil du vite mer om birøkt kan du lese mye på nettsidene til Norges birøkterlag – norbi.no, var Hansens gode tips for en nysgjerrig besøkende. Hansen er oppvokst på Høyenhall, men bor nå på Kolbotn. Birøkt er hans hobby.

Et besøk på hjemmesidene til Norges birøkterlag fører inn til historien om honning, bier og birøkt gjennom tidene. Når begynte man med birøkt i Norge og på Abildsø? Ingen vet, men mjøden man drakk var fremstilt av honning, vann og gjær. Mjød forbinde vi gjerne med vikingtida. Og mjød drakk man sikkert også på Abildsø gård i festlige lag.

Det er mange slags bier i Norge, men det er bare én art som vi holder som husdyr. Det norske vitenskapelige navnet er «Europeisk honningbie». På latin heter den *Apis mellifera* og det betyr «den som henter honning». Det navnet ga Carl von Linne dem før han visste at biene lager honning og at de henter nektar i blomstene.

Våren 2012 arrangerte Arild Hansen kurs for interesserte som gjerne kunne tenke seg å begynne med en ny hobby. For den som ikke gikk på kurs og som vil vite mer om birøkt og det siste om bier og honning, gå inn på www.norbi.no.

Colony Collapse Disorder

Det er to områder som kan være artig å berøre for bier på Abildsø gård ved Østensjøvannet. Flere land har blitt rammet av uforklarlige dødsfall blant store deler av biene. Nå frykter norske birøktere det samme. Dette fenomen heter *Colony Collapse Disorder* – som kan oversettes med «funksjonssvikt som fører til sammenbrudd i

en bikoloni». Spesielt i USA og Sør-Europa er det rapportert om at bier flere steder forlater kuben og ikke kommer tilbake, men heller legger seg ned for å dø. I USA har nesten en tredjedel av biene forsvunnet. Som et tiltak har man i USA flere steder begynt å betale røktere for å sette ut bikuber i nærheten av fruktproduksjon. I Storbritannia er bestanden av honningbier halvert siden 1980-tallet. Her hjemme har vi så langt blitt skånet for massedød blant bier.

Store deler av verdens avlinger er avhengige av bienes pollenspredning for å reproducere, og hvis biene forsvinner, kan det få alvorlige konsekvenser for verdens matforsyning. De fleste eksperter tror at en rekke faktorer ligger bak krisen, fra midd til sprøytemidler, redusert biologisk mangfold og til og med mobiltelefoner.

Birøkt i middelalderen?

I Sothøna nr. 42 prøvde vi å si litt om når epleproduksjon ble innført på Abildsø gård. Det startet nok med villepler, men når kirken og munkene kom inn som eiere er det trolig at epledyrking ble en del av virksomheten på gården. Vi vet jo at eplemost var en vanlig drikk i middelalderen. Biene gjorde da som nå jobben med pollinering. Honning var kjent, men drev man med birøkt både for honningens del og i tillegg for pollineringen? Dette er det selvsagt umulig å gi et svar på, men som for eplemosten kan man kanskje finne spor av bier og birøkt fra utgravningene på 1980-tallet i Gamlebyen der eierne av Abildsø gård holdt til. *De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo, bind 5 «Mindets Tomt – Søndre Felt», animal bones, moss-, plant-, insect- and parasite remains, Akademisk Forlag 1988*, kan kanskje gi svar på vårt spørsmål. I et utgravningssjikt som dekker perioden fra årene 1175 til 1225 finner vi på side 125 i den omfangsrike rapporten omtale av prøve nr. 170 som avdekker rester av *Apis mellifera*, altså honningbi. Det ble ikke gjort noen eksakt telling, med det sies at det var «titusensvis» i den undersøkte prøve. Det slås fast at det er ingen tvil at disse levninger representerer en bikube eller en sverm. Men det

Biene finner pollen på en fruktblomst.

er ikke noe bevis for gammel birøkterteknikk eller at biene ble drept for å ta ut voks og honning. Det siste var en metode før den moderne bikube med plater kom til anvendelse i nyere tid. Det er sjelden man finner så store mengder levninger av bier. Det vises til et arkeologisk funn i York i England som hentyder på et område med inngjerding av bier.

Uansett birøkt i middelalderen eller ikke, birøkt og nærhet til dagens fruktblomster gir tanker om lange tradisjoner på Abildsø gård. Fjorårets honning var å få kjøpt på Abildsø gård under julemessen. Garantert topp kvalitet og smak!

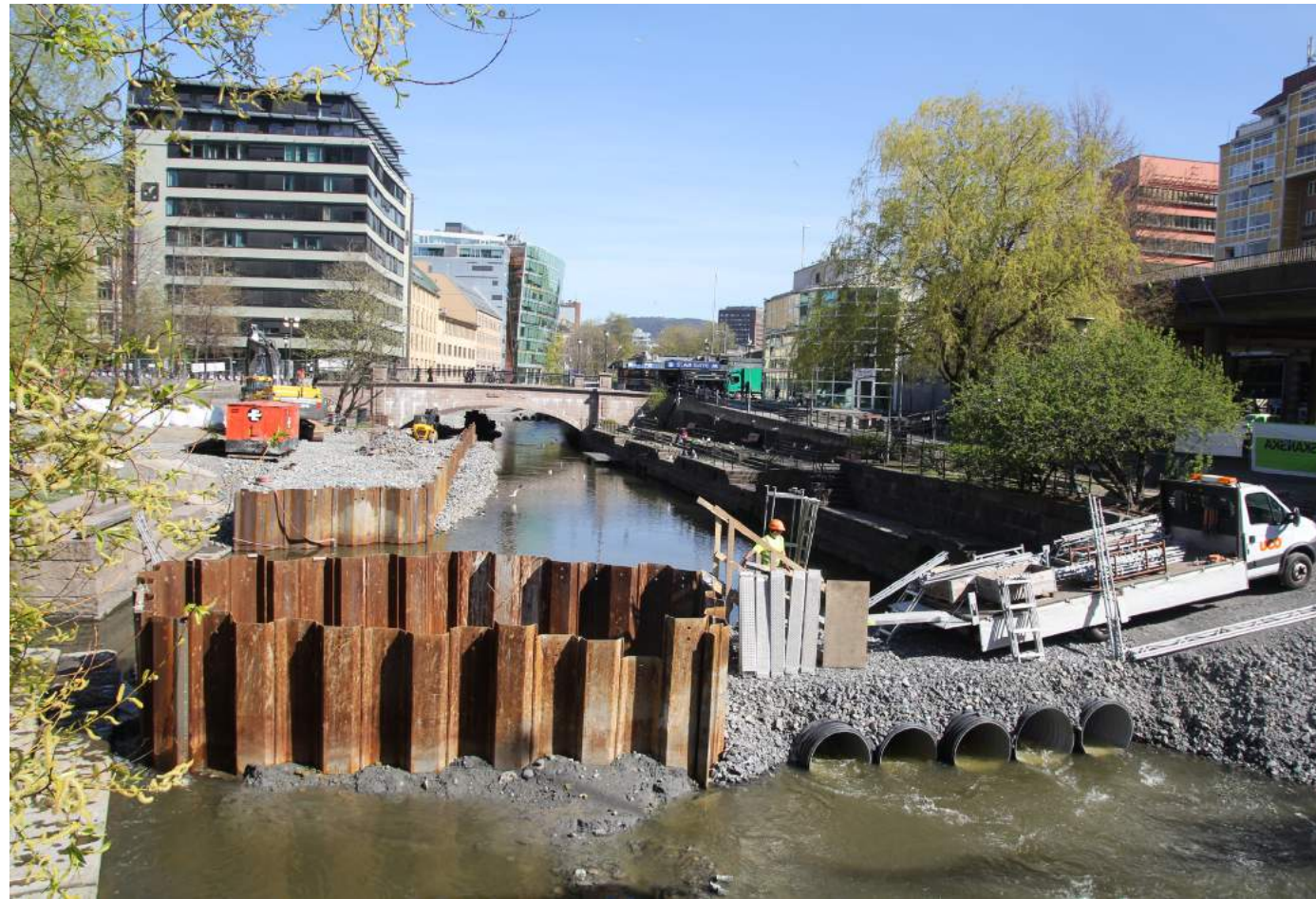
ØYREDNING

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Øya, under navnet Ra, som lå veltet på sørvestsiden av Østensjøvannet ble vippet på plass 16. april. Det er andre gangen RA rettes opp. Teknikken var å padle ut til øya, sage vekk noen greiner, feste et tau til et par av trestammene, tre tauet over tverrstokken og padle med tauet til land. Store krefter ble satt inn med å trekke i tauet til Ra vippet i oppreist posisjon. På neste tur ut til øya ble trærne på Ra festet til tverrstokken, tauverket fjernet, for så å padle til land. Prosjektutvikler og ide: Johan Mollatt som også var leder av operasjonen, godkjent av Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Suksess! Johan Mollatt og Tore Dahl med kanoen på land kan markere at øya Ra nok en gang står oppreist.

Midgardsormen, et av Oslo kommunes viktigste miljøtiltak, er nå i ferd med å bukte seg oppover Akerselva. Ormen, som er et av tidenes største avløpsprosjekt i Norge, skal sluke unna forurenset avløpsvann og hindre dette i å renne ut i Akerselva, indre havnebasseng og Oslofjorden. Bildet er tatt 02.05.2012.

GJENSKAPE BYENS BLÅGRØNNE ÅRENETT

Foreningen for elveforeninger og elvegrupper i Oslo pluss Østensjøvannet – Oslo Elveforum – har som hovedoppgave å støtte opp om Oslo kommunes og andre offentlige og private institusjoners arbeid med å ”gjenskape byens blågrønne årenett fra Marka til Fjorden”.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Follobanen, Bjørvika, Oslo S-område, Midgardsormen, Gaustadbekkdalen er eksempler på regulerings- og plansaker Oslo Elveforum har uttalt seg om i 2011 og som fortsatt er aktuelle for oppfølging. Årsmelding for 2011 er lagt ut på hjemmesidene til Oslo Elveforum – www.osloelveforum.no – for de som vil lese mer om virksomheten som også omfatter Østensjøvannet.

Elveadopsjon og «Levende vassdrag»

Elveadopsjon – lokalt eierskap – er et prosjekt som startet opp i 2006 og som innbyr skolene til å adoptere et vannmiljø, en bekk eller elv i nærheten. Når avtale er inngått med en skole, utarbeider Oslo Elveforum adopsjonsbrev og kart i samarbeid med Vann- og avløpsetaten i Oslo kommune. Siden 2007 er det utstedt 42 adopsjonsbrev til skoler i Oslo, hvorav 6 skoler rundt Østensjøvannet: Abildsø, Bøler, Manglerud, Nøklevann, Rustad og Østensjø skoler. Se side 30 for mer omtale av det arbeid de utfører ved Østensjøvannet.

Et nytt prosjekt, «Levende vassdrag», er en videreføring av pilotprosjektet «Lysakervassdragsprisen» som i april 2011 ble avsluttet med premieutdeling i Oslo rådhus. «Levende vassdrag» skal inspirere nye skoler til adopsjon, men også stimulere adopsjonsskolene til fortsatt aktivt arbeid med vannmiljøet.

Midgardsormen

Midgardsormen er et av de mest interessante miljøprosjektene i hele Oslo. Dette er et av de viktigste grepene Oslo tar for å møte klimautfordringene. Prosjektet skal sikre kapasitet og kvalitet på et moderne avløpsanlegg som den omfattende byutviklingen i hovedstaden krever. Samtidig vil prosjektet gi betydelige miljøgevinster for byen vår, sier byråd for Miljø- og samferdsel i Oslo, Ola Elvestuen (V) på nettsidene til Vann- og avløpsetaten.

Det er Vann- og avløpsetaten i Oslo kommune som styrer prestisjeprosjektet Midgardsormen. Prosjektet har en kostnadsramme på 1,3 milliarder kroner og skal fullføres i løpet av 2014. Dagens snart 150 år gamle avløpssystem har ikke tilstrekkelig kapasitet til å håndtere store nedbørmengder. I perioder med mye nedbør fylles rørene med mer vann enn de er dimensjonert for, og må ledes ut via overløp. På denne måten blir overvann, blandet med kloakk, sluppet urensset ut i Akerselva og Fjorden.

Grorudparken

Vår- og årsmøte i april 2012 fant sted på Grorud med befarings til Grorudparken. Det var Alnaelvets venner som var vertskap. Prosjektleder Hans Christian Ekenes i Oslo kommune ledet befaringen i Grorudparken fra Grorud T-banestasjon, langs Alna til Bleikedammen med retur over prestegården til møtestedet i Grorudveien 3. Turveien er universelt utformet med belysning. Biologisk rensing av overvann er anlagt der vann fra sidebekker blir ledet ned i fordørings- og sedimenteringsdammer. Under befaringen som fant sted i regnvær var dammene fulle, mens de i perioder med oppholdsvær kan være tørrlagt. Groruddammen var under arbeid for teknisk sikring og Bleikedammen under oppgradering. Rett nedenfor Gamle Kalbakk bro er det anlagt en vannpark. Området er navngitt *Terje Nordeides plass* til minne om Terje Nordeides innsats for vannmiljøet i Oslo.

Årsmøte

På årsmøtet 26. april ble årsrapport og regnskap for 2011 vedtatt for valg av ny styringsgruppe. Valgkomiteens forslag, som i stor grad var gjenvalg, ble vedtatt (elvegruppetilhørighet i parentes):

Leder: Ida Fossum Tønnesen (Mærradalsbekken), **1. nestleder:** Leif-Dan Birkemoe (Østensjøvannet), **2. nestleder:** Bo Wingård (Lysakerelva), **kasserer:** Leif Bertnes (Ljanselva). **Øvrige styremedlemmer:** Unni Eriksen (Frognerelva), John Tibballs (Lysaker elva), Vidar Berget (Alna). **Varamedlemmer:** Frithjof Funder (Ellingsrudelva), Harald Lundstedt (Gjersjøelva), Ida Elisabeth Hvosløf (generell), Ulf Fredriksen (generell), Odd Solvang (Hoffselva). **Rådgivergruppe med møterett:** Tor Holtan-Hartwig, Sigurd Tønsberg og Karsten Sølve Nilsen. **Supplerende rådgiver:** Are Eriksen. **Kontakter for fiskeinteressene:** Hjalmar Eide og Knut Vadholm. **Kontakt for vellene:** Eivind Bødtker. **Valgkomiteen:** Frithjof Funder (leder), Trine Johnsen og Ingrid Marie Nissen.

SMÅPLUKK FRA NATUREN

AV AUDUN BREKKE SKRINDO

Den ukjente vendealsen

I Norge har vi flere spettearter, og mange kan navnet på de mest kjente, som for eksempel svartspett og flaggspett. Den spettearten som har mest symbolverdi er den sterkt truede hvitryggspetten. Men den mest ukjente av dem er definitivt vendealsen. En liten kamuflasjefarget insektspiser som mange ikke vet om. Miljøparken har heller ikke mange dokumenterte besøk av denne arten. Fugletitteren Svein Rustad oppdaget et individ i Skullerudveien 20. april og undertegnede opplevet et individ til, i nordenden av Østensjøvannet, 13. mai. Det var overraskende. To enkeltobservasjoner ble gjort i 2008 og 2010, men da var ikke vendealsen registrert siden 1979. Vendealsen hekker ikke i miljøparken, men det finnes hekkinger i områdene rundt, blant annet i Østmarka. Det blir spennende å se om arten er på fremmarsj i området.

Vendealsen, liten kamuflasjefarget insektspiser, observert i nordenden av Østensjøvannet. Foto: Audun Brekke Skrindo 13. mai 2012.

Nypløyd

Nå som åkrene er nypløyd må du som har med kikkert ikke glemme å ta en ekstra sveip over åkrene når du er på tur. Det er ute på plogfurene du finner buskskvetter og steinskvetter hvis du har lyst til å få med deg disse trekkfuglene, som kanskje kan være ukjente for flere. En annen sjelden gjest som ikke blir sett ofte er rødstjerten som holder til på Abildsø gård, der den snapper til seg insekter på hestebeitet.

Katter og byttedyr

Katter er vakre og spennende dyr, men de bryr seg dessverre ikke om et byttedyr er sjeldent eller ikke. Det er derfor synd at katter jakter på de allerede hardt pressede bestander av fugler og dyr i miljøparken. Katteeiere bør tenke over den trussel de kan representere dersom de har katt med jaktmark i miljøparken.

BRYGGA REVET

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Brygga, også kalt «publikumsbrygga», på sørvestsiden av vannet nedenfor garasjene, ble av Bymiljøetaten ansett for ikke lenger å være sikker for ferdsel. Beslutning om rivning ble tatt i forbindelse med etablering av ny gangbro over kanalen mellom Østensjøvannet og Bogerudmyra. Brygga ble fjernet i uken før jul i 2011. Kun stolpene sto igjen.

Brygga rives 20. desember 2011. Det er folk fra entreprenør Torstein Skjaker som utførte jobben for Bymiljøetaten.

Lang historie

Den første brygga ble trolig bygget i forbindelse med kanalgravingen på slutten av 1960- tallet for lettere å kunne komme i nærkontakt med fuglene, ikke minst ved mating. Da Østensjøvannet ble naturreservat i 1992 ble det ikke lenger lov å fiske om sommeren. Fiskebryggen som ligger lenger mot nord måtte fjernes. Det fortelles at ved en feiltakelse ble «publikumsbrygga» revet. Kun stolpene sto igjen helt til 2002. På grunn av erosjonsskader langs bredden søkte Norges Miljøvernforbund og Østensjøvannets Venner om penger til å sette opp igjen brygga. Byrådet bevilget 35 000 og bydel Manglerud 10 000 til prosjektet.

Det ble tilstrekkelig til å bygge halvparten av den opprinnelige. Arbeidet ble utført på dugnad av Østensjøvannets Venner og elever ved Abildsø skole. Med malmfuru fra Røros.

Ti år senere hadde stolpene hevet og senket seg ujevnt slik at brygga nærmest gikk i bølger. Samtidig var noen av bordene brukt og falt av. En totalvurdering om brygga lot seg utbedre ble nøye vurdert, en løsning fagfolk hadde liten tro på. Og dermed var det ikke annet å gjøre enn å rive enda en gang. Stolpene ble trukket opp i begynnelsen av mars 2012. Seks stolper står igjen for mulig fremtidig anvendelse.

Mange savner kanskje brygga på sørvestsiden av Østensjøvannet. Planen er at Oslo kommune skal erstatte den gamle med en flyte-brygge. Når det vil skje er uvisst.

Sothøna

Østensjøvannets Venner takker våre annonsører som gjør det mulig å utgi Sothøna.

Shell / 7-Eleven Ryen

Enebakkvn. 135, 0680 Oslo
Tlf: 22 19 17 26
NY VASKEMASKIN

Bergersen Flis

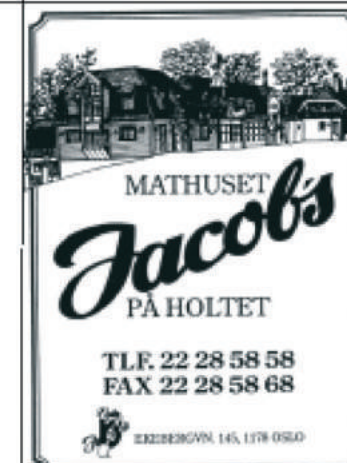
Butikk/utstilling
Åpningstider: Man-Fre 09-18, Tor 9-19 og Lø 10-15
Enebakkveien 123, Pb.218 Manglerud, 0612 Oslo. Tlf: 23 30 49 00, Fax: 23 30 49 01

LAMBERTSETER
UR &
OPTIKK

Synsundersøkelse
Briller • Kontaktlinser
Tlf.: 22 28 02 41

Selskapsmat
Tlf. 22 67 64 90

Langtidsvirkende og effektiv
ANTI - PERSPIRANT

STOP 24 virker hemmende på svettekjertlene og reduserer svetteutsondringen

Fås på apotek som roll-on, spray og krem

A/S Den norske Eterfabrikk, Bøler
Tlf.: 22 78 26 00

HÅNDVERKSBYGG AS

Tømrermester og Entreprenørforretning
Byggemelding/Prosjektering

MESTERHUS

Høyenhallvn 2, 0667 Oslo

Tlf.: 23 12 71 70

www.handverksbygg.no

NYBYGG - TILBYGG
REHABILITERING

Grafisk & Gaver AS

Profilering - Gaver - Tekstil
Trykksaker - Skilt - Stempler

Ryensvingen 11, 0680 Oslo
22 28 43 00 - grafisk-gaver.no

Nytt bad!

22 76 15 70

Din lokale fagbedrift med lang erfaring.

Hos oss finner du kvalitetsbad!

Ring oss for tilbud, gode råd og veiledning.

Comfort Bryn AS
ROGER HAGEN
 Østensjøveien 60, Oslo

A/L OPPSAL SAMFUNNSHUS SELSKAPS- OG MØTELOKALER

I bydelens hjerte

Vetlandsvn. 99/101 - 0685 Oslo
Tlf. 23 12 65 40

Lyse og trivelige selskaps- møte- og konferanselokaler til leie på dag og kveld. Vi har lokalalternativer som kan dekke fra 10 til 150 personer.
www.oppalsamfunnshus.no

 Ryenstubben 7, 0679 Oslo Tlf. 22 76 70 20 Fax.: 22 76 70 01 E-post: bjorn.bergersen@bergersenvv.no	DROGSETH Blikkenslageri AS Verkseier Furulundsvei 22 Tlf.: 22 32 32 50 www.drogseth.no	Life HELSEBODEN Oppsal Senter, Tlf. 22 27 87 40 Lambertseter Senter Tlf. 22 74 77 12
FURULUND AS Lambertseter - Cecilie Thoresensvei 5 c, 1153 Oslo Stort utvalg i glassmestertjenester og innramming Tlf.: 22 28 04 90 E-post: post@furulund.no - www.furulund.no	OBOS Som medlem har du alle fordelene Tlf.: 22 86 55 00	
BØLER BRILLESENTER & UR AS Ta en optisk synsprøve for briller og kontaktlinser Bøler Brillesenter & Ur AS Bøler senter, tlf. 22 26 22 68	Ingus biloppretting & lakkering as Bilskadesenteret på Ryen Ryensvingen 2-4 ing A, 0680 Oslo Tlf 23 06 05 00 • Fax. 23 06 05 01	
GLASS EKSPERTEN HENTER OG BRINGER BØLER SENTER Bølerlia 2 Tlf 2226525 30% på innramming	MENY MANGLERUD MANGLERUD SENTER Tlf.: 22 75 77 00 Fax.: 22 75 77 01	AUTOTEAM TRAFIKKSKOLE Manglerud Senter Tlf.: 22 26 34 07 / 920 69 963

GRASROT ANDELEN

Gjennom Norsk Tipping kan du være med og støtte Østensjøvannets Venner - uten at det koster deg et øre!

Er du registrert spiller hos Norsk Tipping kan du be om at Østensjøvannets Venner mottar 5% av alle beløp du spiller for. Be din kommisjonær hjelpe deg neste gang du spiller

Du kan også gå inn på våre hjemmesider (www.ostensjovannet.no) og skrive ut strekkoden til høyre. Den leverer du din kommisjonær (stedet du spiller) som ordner resten for deg. Dersom du allerede har registrert en annen mottaker av Grasrotandelen, er det fortsatt mulig å endre dette slik at Østensjøvannets Venner i fremtiden blir mottaker.

I samarbeid med Frivillighet Norge og Idrettsforbundet

NORSK TIPPING

ØSTENSJØVANNETS VENNER

Organisasjonsnummer: 983034446

32774983034446

Hjellnes Consult as
 - din tverrfaglige partner

Hjellnes Consult as
 har prosjektert gangbrua ved parkeringsplassen ved Østensjøvannet

Plogveien 1, 0679 Oslo
 Tlf: 22 57 48 00
 E-post: post@hjellnesconsult.no
 www.hjellnesconsult.no

Østensjøvannet står ved vorte
utvaskingsrensking som sikrer vannet
med oppbevaring av riktig miljø.
Rustadveien: # FY, PA, 77 Oppsal, 6418 Oslo

For de som bruker området flittig er det mange lokale navn som du ikke finner på noe kart. På dette kartet har vi satt på de viktigste som Østensjøvannets Venner bruker i planlegging og arbeid i miljøparken. Dette er de samme navnene som inngår på det spesiallagde «kartbordet» i våtmarkssenteret på Bakkehavn. Illustrasjon: Audun Brekke Skrindo